

Nr 24

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition (IX ht. p. 27 samt bil. 30 p. 2 och 4) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1955/56 beräkna till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar ett förslagsanslag av 407 000 kronor, till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar ett investeringsanslag av 363 200 kronor och till Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen ett investeringsanslag av 293 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 25 februari 1955 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 116, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att det statliga försöksgårdsväsendet må omorganiseras enligt i huvudsak de grunder, som angivits i propositionen;

2) å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar anvisa ett förslagsanslag av 397 500 kronor;

3) å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56 anvisa

a) under Statens affärsverksfonder: Domänverket till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar ett investeringsanslag av 363 200 kronor,

b) under Statens allmänna fastighetsfond till Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen ett investeringsanslag av 293 000 kronor.

I detta sammanhang har riksdagen behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 449 av herr *Osvald m. fl.*, likalydande med II: 561 av herr *Onsjö m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta, att frågan om de statliga försöksgårdarnas organisation blir föremål för en förnyad översyn; samt

2) I: 450 av herr *Andersson, Lars, m. fl.*, likalydande med II: 562 av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen för budgetåret 1955/56 måtte bevilja det av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök föreslagna anslaget å 100 000 kronor för slutförandet av ombyggnaden utav den äldre ekonomibyggnaden på Öjebyns försöksgård.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

I. Inledning

I propositionen har behandlats Rübäcksdalsutredningens den 26 januari 1954 avgivna slutbetänkande med förslag rörande utbyggnad av en central forskningsinstitution för norrländska jordbruksfrågor m. m.

Vidare har behandlats dels en av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök i skrivelse den 23 september 1954 gjord framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till olika byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar, dels en av högskolestyrelsen med skrivelse den 17 november 1954 överlämnad utredning om försöksgårdarnas organisation och ekonomi, vilken verkställdes inom styrelsen. I sistnämnda skrivelse har jämväl framlagts förslag rörande anslag å driftbudgeten för nästa budgetår till statens försöksgårdar.

Slutligen har även anmälts av styrelserna för statens växtskyddsanstalt och statens centrala frökontrollanstalt i gemensamma skrivelser den 17 september 1953 och den 2 september 1954 gjorda framställningar om anslag till uppförande av en för anstalterna gemensam institutionsbyggnad vid Rübäcksdalen.

Över Rübäcksdalsutredningens slutbetänkande, vilket i vissa avseenden redan varit föremål för riksdagens prövning (prop. 1954: 122), har remissutlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, byggnadsstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, statens växtskyddsanstalt, statens centrala frökontrollanstalt, statens maskin- och redskapsprovninganstalter, statens lantbrukskemiska kontrollanstalt samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, länsstyrelserna, lantbruksnämnderna och hushållningssällskapen i Gävleborgs, Väster- norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, lantbruksakademien, Sveriges utsädesförening, W. Weibull aktieföretag med Weibullsholms växtförädlingsanstalt, Sveriges lantbruksförbund samt Riksförbundet Landsbygdens folk.

Utlåtanden över förslaget till viss omorganisation beträffande försöksgårdarna har, efter remiss, avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd, samtliga hushållningssällskap utom hushållningssällskapen i Östergötlands, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län ävensom av Hushållningssällskapens förbund.

II. Tidigare beslut rörande Rübäcksdalens försöksgård

I propositionen har lämnats en redogörelse för de av riksdagen tidigare fattade besluten rörande Rübäcksdalens försöksgård. I samband därmed har i korthet återgivits innehållet i de förslag från Rübäcksdalsutredningens sida, som föregått de olika riksdagsbesluten. Angående nämnda redogörelse torde få hänvisas till propositionen s. 4—11.

III. Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande

Såsom framgår av den nyssnämnda redogörelsen har vissa av de i Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande framlagda förslagen föranlett beslut vid 1954 års riksdag (prop. 122; JoU 28; rskr. 237). Någon redogörelse för dessa förslag har därför icke ansetts erforderlig i förevarande proposition.

I övrigt innefattar slutbetänkandet i huvudsak förslag angående dels fortsatt utbyggnad av jordbruksförsöksavdelningen och försöksgården, dels inrättandet av nya filialer, nämligen till statens centrala frökontrollanstalt, till kemiska analyslaboratoriet vid lantbrukshögskolan, till statens trädgårdsförsök samt till Sveriges utsädesförening, dels beredandet av vissa försöksmöjligheter för Weibullsholms växtförädlingsanstalt, dels ock organisationen av verksamheten vid Röbbäcksdalen. En närmare redogörelse för dessa förslag samt för de över slutbetänkandet avgivna utlåtandena återfinnes å s. 11—38 i propositionen.

IV. Framställningarna om anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56

A. Anslag å driftbudgeten

Förslaget till viss omorganisation beträffande statens försöksgårdar

I skrivelsen den 17 november 1954 har *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* hemställt, bland annat, att det statliga försöksgårdsväsendet i försättningen skall organiseras på sätt som föreslagits i en vid skrivelsen fogad, den 11 november 1954 dagtecknad promemoria, vilken upprättats av en inom högskolestyrelsen för utredning av frågan tillsatt kommitté. I ett av försökskollegiet vid högskolan den 13 november 1954 avgivet yttrande, vilket jämväl bifogats nyssnämnda skrivelse, har vissa invändningar gjorts mot kommitténs förslag.

De statliga försöksgårdarnas antal, arbetsuppgifter, organisation, ekonomi m. m. I fråga om dessa förhållanden torde få hänvisas till den å s. 39—47 i propositionen lämnade redogörelsen.

Försöksverksamheten vid de statliga försöksgårdarna. Kommittén anför inledningsvis, att kommittén beträffande försöksgårdarnas arbetsuppgifter helt kan ansluta sig till den uppfattning, som nu ligger till grund för utformningen av verksamheten vid gårdarna.

Kommitténs förslag innebär till en början, att de försöksprogram, som högskolestyrelsen årligen fastställer för de statliga försöksgårdarna, i försättningen skall ersättas med ett gemensamt program för samtliga försöksgårdar och statens jordbruksförsöks verksamhet. I detta program bör

även infogas verksamheten inom jordbruksavdelningen vid Röbbäcksdalen. Till stöd för förslaget anföres, att den avgjort dominerande delen av försöken vid gårdarna utgöres av jordbruksförsök. Vid sidan av denna verksamhet och parallellt med denna löper i landets olika delar statens jordbruksförsöks egen verksamhet dels genom fasta försöksstationer och försöksfält, dels genom att anstalten i samarbete med hushållningssällskapen låter utlägga s. k. skrivelseförsök. Kommittén framhåller, att erfarenheten visat, att en fullgod effekt kan erhållas först om en god samordning mellan dessa båda verksamhetsformer förekommer. En försöksserie vid en försöksgård får exempelvis sitt fulla värde först sedan resultaten kunnat verifieras genom försök på annat håll inom det distrikt, där gården är belägen. Å andra sidan vinner de genom andra försök uppnådda resultaten ofta i värde, om de kan kompletteras med resultat, erhållna under de strängt kontrollerade betingelser, som en försöksgård medger. Möjligheterna i organisatoriskt avseende till en fullgod samordning mellan de bägge verksamhetsformerna är för närvarande icke helt tillfredsställande, och de önskemål, som låg till grund för den nuvarande försöksverksamheten, har sålunda icke helt förverkligats. Visserligen uppgöres försöksgårdarnas program såvitt gäller jordbruksförsöken efter samråd med statens jordbruksförsök. Det innebär emellertid en viss fara för splittring, att programmen är skilda och fastställes var för sig. Möjligheterna att här ingripa samordnande är begränsade. Kommittén betonar särskilt den fördelen med ett gemensamt program, att gårdarnas verksamhet kommer i närmare kontakt med den övriga inom distriktet bedrivna statliga försöksverksamheten och därmed med hela bygden. De nuvarande bristerna i detta hänseende har ofta påtalats av försöksgårdsföreståndarna.

Rörande det gemensamma försöksprogrammet anför kommittén slutligen, att — om de statliga försöksgårdarnas verksamhet samordnas med statens jordbruksförsöks verksamhet på sätt kommittén föreslagit — försöksgårdarnas verksamhet bör kunna bli bättre avstämd även mot den lokala, av hushållningssällskapen bedrivna statsunderstödda försöksverksamheten och erhålla ett bättre samarbete med denna, vilket bör medföra, att gårdarna erhåller en bättre lokal anknytning. För att ytterligare åstadkomma en god fortlöpande kontakt mellan de statliga försöksgårdarna och hushållningssällskapens lokala försöksverksamhet skulle det vara önskvärt, om möjlighet kunde beredas försöksgårdsföreståndarna att närvara och yttra sig vid sammanträdena i sällskapens försökskommittéer.

Beträffande försöksgårdarnas personal föreslår kommittén, att försöksgårdsföreståndarna och övrig försökspersonal vid gårdarna, inklusive försökspersonalen vid jordbruksförsöksavdelningen i Röbbäcksdalen, organisatoriskt skall sammanföras med statens jordbruksförsöks personal. Enligt kommitténs uppfattning måste nämligen vid ett genomförande av den föreslagna samordningen av verksamheten fordringarna på ett gott samarbete mellan anstalten och gårdarna bli ännu större än hittills. Kommittén erinrar om att tidigare i viss utsträckning ett utbyte av tjänster ägt rum på

så sätt att personer, som innehåft tjänster vid gårdarna, temporärt överförts till statens jordbruksförsök och vid behov ersatts med andra personer, vilka då avlönats ur statens jordbruksförsöks avlöningsanslag. Sådana omdispositioner bör enligt kommitténs uppfattning få förekomma även i fortsättningen, för att ge ökad smidighet åt organisationen. Vidare framhålles, att en försöksgårdsföreståndare, som leder verksamheten vid en viss försöksgård, efter hand förvärvar stor erfarenhet av de problem, gården bearbetar. Denna erfarenhet kan på ett ändamålsenligt sätt nyttiggöras genom att föreståndaren i fråga anförtros ledningen även av sådana försöksserier utanför gården, som är avsedda att belysa ifrågavarande speciella problem. Ett sådant utnyttjande av föreståndarnas fackkunskaper synes vara ägnat att ge hela försöksverksamheten en ökad effektivitet. I fråga om de föreslagna organisatoriska förändringarna beträffande personalen framhålles slutligen i promemorian, att dessa givetvis icke berör forskningspersonalen vid Wiad eller den assistent vid Öjebyns försöksgård, som avlönas av statens husdjursförsök.

Kommitténs förslag, i vad detsamma avser personalen, innebär vidare, att de nuvarande assistenttjänsterna vid försöksgårdarna skall utbytas mot tjänster som försökstekniker i lönegrad 19. Detta gäller icke vid Wiad och icke heller Röbbäcksdalen, där utbyggnaden enligt kommittén bör fortgå i enlighet med Röbbäcksdalsutredningens förslag. Såsom skäl för sitt förslag anför kommittén följande.

I ledningen för varje statlig försöksgård finnes för närvarande — med undantag av Wiad och Röbbäcksdalen — en försöksgårdsföreståndare i lönegrad 31 och en assistent vanligen i lönegrad 25. Båda dessa tjänstemän förutsattes vara agronomutbildade. När denna organisationstyp vid 1930-talets början tillskapades, synes man ha räknat med att kompletteringsarbeten till fältförsöken i form av laboratorieundersökningar och statistiska bearbetningar skulle utföras vid gårdarna i större utsträckning än vad senare blivit fallet, sedan särskilda arbetsorgan tillskapats vid Ultuna för dessa arbetsuppgifter. Med den utveckling, som skett, och med utgångspunkt från de arbetsuppgifter, som gårdarna efter hand fått, anser kommittén det icke erforderligt och i viss mån icke heller lämpligt med två agronomutbildade stationära befattningshavare på varje försöksgård. Kommittén vill i sammanhanget för övrigt framföra, att det under de senaste åren visat sig föreligga vissa svårigheter att rekrytera assistentbefattningarna vid försöksgårdarna. Sedan den nu gällande försöksgårdsorganisationen fastställdes, har utbildningen på lantbruksområdet delvis omlagts. Agronomutbildningen är betydligt mera omfattande än tidigare. Samtidigt har utbildningen vid driftsledarkursen i Alnarp tillkommit. Kommittén anser, att en lämpligare avvägd personalorganisation erhålles vid försöksgårdarna, om föreståndaren i stället för en agronomutbildad assistent erhåller en försökstekniker som biträde. Denne bör vara lantmästare eller ha liknande utbildning.

I anslutning till kommitténs sistberörda förslag anföres i promemorian att det, om den föreslagna omorganisationen genomföres, under vissa omständigheter kan visa sig önskvärt med en förstärkning av den vetenskapliga arbetskraften vid vissa gårdar. I sådana fall bör det enligt kommittén an-

komma på statens jordbruksförsök att avdela en assistent för tjänstgöring å gården under kortare eller längre tid. Denna anordning bör även kunna bidra till en viss förstärkning av underlaget för rekrytering av försöksgårdsståndare. I detta sammanhang föreslår kommittén, att gällande stadga för de lägre lantbruksundervisningsanstalterna (SFS 1951: 663) ändras så, att försöksgårdarna under sommaren skall kunna tillföras kvalificerad arbetskraft genom att ämneslärare vid lantmannaskola tilldelas fyllnadstjänstgöring vid försöksgård. Detta bör enligt kommittén även kunna medföra nytta såväl för läraren som för kontakten mellan skolorna och försöksgårdarna.

Det föreslagna utbytet av försöksgårdarnas assistenttjänster mot försöksteknikertjänster synes enligt kommittén böra ske successivt, allt eftersom de nuvarande innehavarna av tjänsterna lämnar dessa. Assistenttjänsterna vid Öjebyn och Offer är för närvarande vakanta och kan följaktligen redan nu utbytas. Kommittén föreslår vidare, att en försöksteknikertjänst i lönegrad Ce 19 inrättas vid Lanna samt att innehavaren av den nuvarande assistenttjänsten, vilken åtnjuter arvode motsvarande lönegrad 25, förordnas å den nya tjänsten, varutöver han bör erhålla ett arvode, motsvarande skillnaden mellan lönegraderna Ce 19 och Ce 25.

I fråga om kostnaderna för försöksverksamheten vid försöksgårdarna anför kommittén, att dessa så långt som möjligt bör hållas helt skilda från gårdarnas driftsekonomi. Enligt kommitténs mening bör försöksverksamheten i princip anses som inhyrd på försöksgårdarna. För närvarande täckes icke försökskostnaderna av de medel, som anvisas för försöksverksamheten. Sålunda utgår icke någon ersättning till gårdarna som sådana för det intrång, försöksverksamheten förorsakar i jordbruksdriften. Vidare belastas de för försöksverksamheten avsedda medlen i regel icke med kostnader för inköp av maskiner och andra dyrbarare inventarier för sistnämnda verksamhet. Dessa kostnader belastar i stället gårdarnas investeringsanslag. Kommittén föreslår, att intrångsersättning i fortsättningen skall utbetalas av de medel, som anvisas till försöksverksamheten. Beträffande beräkningen av en dylik ersättning framhålles i promemorian, att det skulle föra alltför långt att söka åstadkomma någon differentiering med hänsyn till graden av intrång. På grundval av inom kommittén gjorda beräkningar med utgångspunkt från erfarenheter, erhållna vid vissa försöksgårdar och fasta försöksstationer, föreslår kommittén därför, att ersättningsbeloppet tills vidare skall fastställas till 100 kronor per försök. Då gårdarnas försöksverksamhet för närvarande omsluter cirka 300 försök, skulle medelsbehovet för försöksverksamheten öka med 30 000 kronor, medan motsvarande vinst skulle göras å gårdsdriftssidan. Enligt kommitténs mening bör även kostnaderna för investeringar för försöksverksamheten skiljas från investeringar, erforderliga för gårdsdriften. Av tillgängligt totalt årligt investeringsanslag torde i runt tal 15 000 kronor böra falla på försöksverksamheten och sålunda särskilt utskiljas.

I promemorian framhålles vidare i fråga om försöksverksamhetens finansiering, att förslaget om en mera fullständig samordning mellan försöks-

gårdarnas jordbruksförsöksverksamhet och statens jordbruksförsöks egen verksamhet bör åtföljas av ett sammanförande även av de anslag, genom vilka respektive verksamheter finansieras. Sålunda synes hela det belopp, som anvisas för den direkta försöksverksamheten, böra sammanföras med statens jordbruksförsöks anslag till fast försöksverksamhet. Det torde få ankomma på överinspektören att efter samråd med statens jordbruksförsök och efter granskning av inkomna förslag till försöksplaner uppgöra plan för fördelning av tillgängliga medel mellan respektive försöksgårdar. Beslut om fördelning bör därefter meddelas av högskolestyrelsen.

Slutligen anför kommittén beträffande kostnaderna för försöksverksamheten, att den del av försöksgårdarnas investeringsanslag, som faller på försöksverksamheten, bör sammanföras med statens jordbruksförsöks materiellanslag. Försöksgårdarnas behov av nya inventarier och maskiner för jordbruksförsöksverksamheten bör därefter täckas ur detta anslag, vilket — med utgångspunkt från vad som nyss anfördes angående utskiljandet av dessa kostnader — bör uppräknas med 15 000 kronor.

Vad angår vid försöksgårdarna bedriven försöksverksamhet av annat slag än jordbruksförsöksverksamhet framhålles i promemorian att, när någon anstalt eller institution placerar försök vid någon av försöksgårdarna, ordningen i administrativt och ekonomiskt avseende bör vara densamma, som i det föregående föreslagits för jordbruksförsöken. Sålunda bör försöken i fråga infogas i arbetsprogrammet för vederbörande anstalt eller institution, som då har möjlighet, bland annat, att samordna verksamheten vid gården med annan eventuell liknande verksamhet inom respektive distrikt. Anstalten eller institutionen har att till gården betala full ersättning inklusive intrångsersättning för försöken. Storleken av denna ersättning torde få avgöras från fall till fall. Det bör enligt kommittén i tveksamma fall få ankomma på överinspektören eller i sista hand högskolestyrelsen att pröva, huruvida visst försök kan förläggas till en försöksgård, ävensom att besluta om ersättningen därför. Om någon anstalts eller institutions verksamhet vid en försöksgård får större omfattning eller förhållandena i övrigt så kräver, bör särskild arbetskraft avdelas av anstalten eller institutionen för arbete vid gården.

I sitt förslag beträffande försöksverksamheten vid de statliga försöksgårdarna betonar kommittén slutligen betydelsen av att denna verksamhet har bästa möjliga kontakt med det praktiska jordbruket i de orter, som de olika försöksgårdarna representerar. Denna kontakt skulle ytterligare kunna förstärkas och bygdens intresse för gårdarnas försöksverksamhet ytterligare ökas, om representanter för det praktiska jordbruket i orten bereddes tillfälle att närmare följa försöksverksamheten och framföra synpunkter vid dess planläggning. Såsom framgår av den följande redogörelsen föreslår kommittén, att för varje försöksgård skall inrättas en särskild rådgivande nämnd, bestående av två av hushållningssällskapet i länet utsedda praktiska jordbrukare med uppgift att söka skapa bästa möjliga garantier för att jordbruksdriften vid försöksgårdarna får

en ändamålsenlig planläggning och utformning. Enligt kommitténs uppfattning bör denna nämnd även ha till uppgift att följa försöksverksamheten och samtidigt medverka till bästa möjliga kontakt mellan verksamheten i fråga och bygdens praktiska jordbruk.

Den praktiska jordbruksdriften vid de statliga försöksgårdarna. I promemorian anföres inledningsvis, att den direkta jordbruksdriften vid försöksgårdarna på grund av den omfattande försöksverksamheten och det intrång denna förorsakar icke blir direkt jämförbar med driften vid ett vanligt praktiskt jordbruk. Enligt kommitténs mening är det av största vikt, att försöksgårdsdriften upplägges så rationellt och ekonomiskt som möjligt inom den ram, som de egenartade förutsättningarna skapar. I detta hänseende har utan tvivel förekommit vissa brister, vilka till en del har sin grund i mindre lämplig organisation. Av denna anledning har kommittén framlagt vissa förslag till organisatoriska förändringar. Sålunda föreslås till en början, att driftsplaner årligen skall uppgöras för försöksgårdarna, för att den ekonomiska driften vid dessa skall kunna följas och bedömas. Dessa planer bör överlämnas till ekonomidirektören före en viss tidpunkt, som högskolestyrelsen bestämmer. För att man vid uppgörandet av planerna skall kunna tillgodogöra sig den erfarenhet, som finnes av allmänt praktiskt jordbruk i bygden, föreslår kommittén, att vid varje gård skall inrättas en särskild nämnd, bestående av två framstående praktiska jordbrukare, utsedda av hushållningssällskapet i länet. Dessa bör vidare ha möjlighet att i rådgivande syfte kontinuerligt följa den praktiska jordbruksdriften vid gården. Ledamöterna bör jämväl, såsom anförts i det föregående, beredas möjlighet att framföra synpunkter i fråga om försöksverksamhetens planläggning samt att följa denna verksamhets gång. Även vid Wiad bör inrättas en dylik nämnd i vilken, då försöksgårdsföreståndare saknas, bör ingå den vid Wiad placerade laboratorn. Vid Röbbäcksdalen bör nämnden utgöras av förutom statsagronomen den ledamot, som Västerbottens läns hushållningssällskap enligt Röbbäcksdalsutredningens förslag bör utse i den rådgivande nämnden för försöksverksamheten, samt av ytterligare en av nämnda hushållningssällskap utsedd ledamot. Vid de gårdar, där driftsledare enligt förslag, för vilka redogöres i det följande, skall finnas, bör denne utan att vara ledamot delta i nämndens sammanträden och där föredraga ärenden, som gäller gårdsdriften. Ersättning till de av sällskapen utsedda ledamöterna förutsätter kommittén skola utgå enligt kommittékungörelsen och bestridas av jordbruksdriften. Kostnaderna för nämndernas verksamhet beräknas komma att uppgå till cirka 5 000 kronor för år.

I fråga om gårdsdriftens personalfrågor anför kommittén, att en betydande svårighet vid tillsättande av föreståndartjänsterna vid försöksgårdarna ligger i att finna personer, som å ena sidan besitter ingående kunskaper i och erfarenhet av försöksverksamhet samt å andra sidan har tillräcklig erfarenhet av praktisk-ekonomisk jordbruksdrift. Då denna svårighet synes tilltaga, har kommittén övervägt möjligheten att efter hand vid

de olika gårdarna uppdelade ledningen av försöksverksamheten och gårdsdriften på olika befattningshavare, såsom skett vid Wiad och Röbbäcksdalen. Flertalet av de nuvarande gårdarna är emellertid alltför små för en sådan organisationsform. Ett undantag utgör driftsenheten Öjebyn med Brännberg. Dels är den brukade arealen här relativt omfattande, dels kan man vänta, att försöksverksamheten, sedan den nya ekonomibyggnaden nu uppförts och husdjursförsök i planerad omfattning kan påbörjas, blir större och mera skiftande och därför mera krävande än vid de flesta andra försöksgårdar. Med hänsyn härtill föreslår kommittén, att vid gårdarna i fråga skall inrättas en driftsledartjänst i lönegrad 21 samt att föreståndarens direkta befattning med gårdsdriften skall upphöra. I samband därmed bör det särskilda arvode å 2 000 kronor till försöksgårdsföreståndaren för förvaltningen av Brännberg indragas. Vidare bör man kunna räkna med att gårdens egna kostnader för arbetskraft minskar med ett belopp, som motsvarar driftsledarens lön.

Bedräffande personalen föreslår kommittén slutligen, att driftsledartjänsten vid Wiad skall höjas från lönegrad 18 till 21.

I promemorian behandlas vidare försöksgårdarnas bokförings- och redovisningsfrågor. Kommittén framhåller därvid såsom ofrånkomligt, att lantbruksbokföring skall göras obligatorisk vid gårdarna. Förutom en bättre överblick över gårdarnas ekonomi bör härigenom och genom kontakt med lantbruksbokföringsbyråerna bland annat kunna erhållas värdefulla uppgifter om hur gårdarnas driftsresultat utfaller i jämförelse med vanliga praktiska jordbruk, som arbetar under jämförbara yttre förutsättningar. Till stöd för förslaget anföres vidare följande.

Den nuvarande bokföringen är mycket enkelt upplagd och består till sin väsentliga del i förandet av inkomst- och utgiftsjournaler. Några skulder får i princip ej överföras till följande budgetår och eventuellt föreliggande överskott i förhållande till fastställd stat indrages till statsverket. Avsikten torde vara att klart avgränsa varje budgetårs ekonomi för sig. Då emellertid några inventeringar av lager o. d. ej göres vid budgetårsskiftena och ej heller andra förändringar i lantbrukskapitalet bedömes, ger bokföringen ingen överblick årsvis av gårdarnas ekonomiska ställning och årsresultat. Ej heller göres vid bokföringen någon uppdelning på olika driftsgrenar, varför dessas enskilda inverkan på totalekonomien icke kan bedömas. Enligt kommitténs uppfattning föreligger här allvarliga brister. En avgjord förutsättning för att gårdarnas ekonomi skall kunna hållas under tillräcklig kontroll synes vara, att bokföringssystemet omlägges så, att dels fullständiga bokslut kan göras, grundade på efter årliga inventeringar uppgjorda in- och utgående balansräkningar, dels överblick kan erhållas över de olika driftsgrenarnas resultat.

Den föreslagna bokföringen kommer enligt kommittén att medföra ett i viss mån ökat kontorsarbete. Det torde därför i fortsättningen bära förutsättas, att föreståndare och driftsledare med ersättning från gårdsdriften skall kunna anlita nödig skriv-, räkne- och bokföringshjälp. Redogöransvaret för gårdsdriftens ekonomi och ansvaret för bokföringen bör i fortsätt-

ningen liksom nu åvila försöksgårdsföreståndaren eller driftsledaren, där sådan finnes.

Vad angår de med jordbruksdriften sammanhängande budgetfrågorna erinrar kommittén om att försöksgårdsverksamheten i viss mån betraktas som en enhet vid beviljandet av anslag, varefter högskolestyrelsen, med utgångspunkt från anslagen i fråga och sedan föreståndarnas och driftsledarnas synpunkter inhämtats, fastställer stater för de enskilda gårdarna. I fortsättningen bör beräkningar av överskott respektive underskott å jordbruksdriften grundas jämväl på den av kommittén föreslagna driftsplanen. Beräkningarna bör dessutom avse överskott respektive underskott enligt lantbruksbokföringen, d. v. s. siffrorna bör i motsats till vad som nu är fallet vara beräknade under hänsynstagande till gårdarnas ställning i avseende å in- och utgående balans. Kommittén erinrar vidare om att medel till investeringar för närvarande anvisas bland annat till nyinköp av maskiner och inventarier. Enligt kommitténs mening bör i fortsättningen utgifter för vidmakthållande och normal förnyelse av gårdarnas inventariebestånd bestri- das av jordbruksdriften. Endast för sådana investeringar, som innebär en påtaglig höjning av lantbrukskapitalet, bör särskilda investeringsanslag beviljas. Hit bör sålunda höra, förutom byggnader, endast nydikning, första- gångsinköp av dyrbarare maskiner o. s. v.

I övrigt föreslår kommittén vid behandlingen av förevarande budgetfrågor, att varje gård skall få möjlighet att disponera ett visst stående driftskapital. Därigenom skulle vissa med nuvarande redovisningssystem förenade olägenheter kunna avhjälpas. Angående dessa olägenheter anföres i promemorian i huvudsak följande.

De nuvarande redovisningsprinciperna, vilka innebär, att skulder i princip icke får överföras till efterföljande budgetår och att eventuellt uppkommande överskott indrages till statsverket, medför ett stelt och olämpligt system för jordbruksdriften vid försöksgårdarna. Emedan en jordbruksdrifts ekonomiska resultat alltid är starkt beroende av ett stort antal okontrollerade faktorer, medförande att resultatet ifråga endast i stora drag kan beräknas på förhand, är det för försöksgårdarna icke utom i enstaka undantagsfall möjligt att helt följa uppgjorda stater. Om resultatet blir sämre än vad staten utvisar, råkar gårdarna vid budgetårets slut i ekonomiska svårigheter. Det för avhjälpan- de av sådana svårigheter under senare år disponerade beloppet å 20 000 kronor har i förhållande till gårdarnas sammanlagda årsomsättning varit mycket litet. Det förhållandet å andra sidan att ett under ett gynnsamt år uppkommet driftsöverskott vid årets slut indrages till statsverket och icke kan disponeras av gården för att täcka underskottet under följande sämre år eller för önskvärda investeringar och förbättringar har icke stimulerat försöksgårdsföreståndarna och driftsledarna till ekonomisk planering på längre sikt. Slutligen medför det nuvarande redovisningssystemet, att gårdarna vid budgetårets början, vilken in- faller under en förhållandevis inkomstfattig tid av året, ofta lider brist på betalningsmedel och tvingas göra skulder.

Enligt kommitténs förslag bör driftskapitalet få fritt disponeras i utjämnande syfte på så sätt, att detsamma under år med sämre driftsresultat kan

delvis eller helt tagas i anspråk och under år med bättre driftsresultat återställas. På längre sikt bör kapitalet givetvis icke förbrukas utan bibehållas vid i huvudsak oförändrad storlek. Genom att driftskapital disponeras, bör lagerinköp kunna ske vid ur prissynpunkt gynnsamma tider och utan anlåtande av krediter. Vidare kan tidpunkten för försäljning av exempelvis spannmål och slaktdjur göras oberoende av gårdens aktuella behov av kontanta medel och i stället avpassa efter rådande prisläge. Enligt kommitténs mening bör sålunda tillgången till driftskapital avsevärt medverka till förbättrat ekonomiskt driftsresultat.

Kommittén, som anser, att man vid bedömningen av driftskapitalets storlek bör utgå från gårdsdriftens årliga omslutning i medeltal, anför att kapitalet — med hänsyn till de stark växlande driftsresultaten — icke bör vara mindre än 25 procent av årsomslutningens medeltal. Då enligt kommitténs beräkningar omslutningen vid samtliga gårdar synes komma att uppgå till cirka 1 600 000 kronor under budgetåret 1955/56, skulle ett driftskapital av 400 000 kronor vara erforderligt. Kommittén föreslår, att detta belopp skall ställas till förfogande i form av ett reservationsanslag vid ingången av sistnämnda budgetår för att därefter fördelas på de olika gårdarna i relation till dessas årsomsättning.

Angående det ekonomiska driftsresultatet vid försöksgårdarna framhåller kommittén, att en säker förhandsbedömning av detta resultat, efter det att de av kommittén föreslagna rationaliseringsåtgärderna vidtagits, givetvis är vanskelig att göra. Kommittén anser emellertid, att gårdarnas löpande sammanlagda inkomster och utgifter efter omorganisationen skall kunna totalt sett balansera jämnt. Vid de enskilda gårdarna måste man givetvis liksom nu räkna med vissa årliga över- eller underskott å driften. Kommittén har vid övervägandet av frågan först sökt bedöma det hittillsvarande driftsresultatet och därefter korrigerat detta med kostnad för och beräknad vinst av de föreslagna organisatoriska förändringarna. Här om anföres i promemorian i huvudsak följande.

Under tiden 1950—1954 har man vid uppgörandet av de preliminära siffrorna räknat med att gårdsdriften sammanlagt skall lämna ett överskott av 38 275 kronor i medeltal för år. Denna siffra har emellertid, som framgår av den föregående redogörelsen, icke på något sätt kunnat hållas. Under alla åren har den årliga reservfonden eller sammanlagt 80 000 kronor helt måst tagas i anspråk, varjämte efter särskilda framställningar ett belopp av tillhoppa 285 400 kronor ytterligare beviljats för gårdsdriftens räkning. Härtill kommer, att man för gårdsdriftens räkning vid utgången av budgetåret 1953/54 häftade i skuld för ett sammanlagt belopp av 152 200 kronor. Gårdsdriften har sålunda under den nu diskuterade fyraårsperioden i stället för att lämna ett årligt överskott å 38 275 kronor medfört ett underskott av i medeltal

$$\frac{80\,000 + 285\,400 + 152\,200}{4} - 38\,275 = 91\,125 \text{ kronor för år.}$$

Ifrågavarande siffra är emellertid starkt influerad — förutom av de särskilda förhållandena vid Öjebyn — av att Wiads försöksgård övertagits omedelbart före periodens början med mycket små kapitaltillgångar samt av att Röbbäcksdalens och Stenstugu försöksgårdar startats under perioden.

delvis utan driftskapital. För nu löpande budgetår har högskolestyrelsen räknat med att gårdarna skall ge ett driftunderskott av 14 400 kronor. Enligt försöksgårdsföreståndarnas petita för nästa budgetår skulle gårdsdriften, om siffran korrigeras med ett belopp för den sista lantarbetarlönehöjningen av 29 400 kronor, lämna ett underskott av 19 400 kronor. Kommittén har kommit fram till att sistnämnda siffra är den mest sannolika. Driftunderskottet vid gårdarna under den närmaste framtiden bör sålunda vid oförändrad organisation approximativt kunna sättas till 19 400 kronor.

Om de föreslagna organisatoriska förändringarna vidtages, inverkar detta på sistnämnda belopp på följande sätt. Genom att gårdarna erhåller ersättning från försöksverksamheten för intrång, tillföres de 30 000 kronor. Vidare bör Öjebyns försöksgård genom att den tillföres en driftsledare kunna minska sina utgifter för arbetskraft med i runt tal 12 000 kronor. Å andra sidan åsamkas gårdarna viss kostnad för driftsnämnderna, vilken beräknats till 5 000 kronor per år. Vidare tillkommer kostnader för extra arbetskraft i samband med övergång till lantbruksbokföring, vilka kostnader kan beräknas uppgå till i medeltal 2 000 kronor per gård och år eller 16 000 kronor sammanlagt. Slutligen skall gårdarna enligt förslaget i fortsättningen svara för vissa kostnader för ersättningsinköp av maskiner och inventarier, vilka nu betalas av investeringsanslaget. Härigenom torde gårdsdriften komma att fördyras med i runt tal 30 000 kronor per år. Genom omorganisationen skulle av nu nämnda skäl en ökad belastning å jordbruksdriften med $(30\ 000 + 12\ 000 - 5\ 000 - 16\ 000 - 30\ 000 =)$ 9 000 kronor per år uppkomma. Jordbruksdriften skulle alltså efter omorganisationen, om beräkningarna stannar här, gå med ett årligt underskott av $(19\ 400 + 9\ 000 =)$ 28 400 kronor. Kommittén räknar emellertid med att den föreslagna omorganisationen skall medföra vissa icke obetydliga rationaliseringsvinster. Det bör därvid vara berättigat att antaga, att gårdsdriften i fortsättningen ej skall medföra några underskott.

I anslutning till sina beräkningar av det ekonomiska driftsresultatet anför kommittén, att det — med hänsyn dels till att försöksgårdarna icke belastas med räntekostnader för vare sig fastighets- eller driftskapital, dels till att driftsledning tillhandahålles gårdarna utan kostnad för deras jordbruksdrift — kan synas egendomligt, att gårdarna även sedan försöksverksamheten betalar full ersättning för intrång, icke kan beräknas lämna något som helst överskott. I promemorian framhålles emellertid, att gårdarna i flera hänseenden arbetar under i viss mån speciella förhållanden. Sålunda är Ugerup en ren sandjordsgård, där växtodlingsbetingelserna i vissa hänseenden är extrema. Flahult och Brännberg är däremot myrjordsgårdar. Dessa tre gårdar jämte Lanna är vidare i fullständig avsaknad av skog. Öjebyn, Brännberg och Flahult arbetar under utsatta klimatiska förhållanden. Samtliga gårdar har en mycket hög besöksfrekvens, vilket bland annat förutsätter en relativt kostnadskrävande puts. Slutligen har det ansetts, att gårdarna måste ha en relativt kvalificerad arbetarstam, vilket medfört, att lantarbetaravtalen för gårdarna ligger något högre än de allmänna kollektivavtalen. Samtliga dessa förhållanden medför extra belastning på gårdarnas ekonomi. Beträffande jordbruksdriften vid de enskilda gårdarna erinrar kommittén slutligen om att högskolestyrelsen igångsatt särskilda utredningar för att belysa hithörande spörsmål, vilka därför icke behandlats av kom-

mittén. Emellertid framhålles såsom önskvärt, att frågan om försöksgården Brännbergs fortsatta användning och organisation snarast överses.

Härefter beröres i promemorian frågan om den centrala ledningen av försöksgårdarnas ekonomi. Kommittén föreslår, att denna ledning liksom hittills skall utövas av ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök. Med hänsyn till dennes stora arbetsbörda och skiftande arbetsuppgifter föreligger emellertid enligt kommittén behov av en särskild arbetskraft på högskolans kansli för handläggning av de ärenden, som gäller gårdarnas ekonomi och förvaltning. Vederbörande, som bör ha jordbruksekonomisk utbildning och god erfarenhet av praktisk jordbruksförvaltning, skall ha till uppgift att ingående följa förhållandena på de olika försöksgårdarna, att tjänstgöra som ekonomisk övervakare och rådgivare samt att ur jordbruksekonomisk synpunkt genomgå och granska förslagen till driftsplaner ävensom boksluten. Kommittén ifrågasätter, om det på längre sikt och under nuvarande förhållanden är erforderligt, att en medhjälpare med full tjänstgöringstid anställs för ifrågasvarande arbetsuppgifter. Under den närmaste tiden torde det dock, bland annat med hänsyn till den föreslagna omorganisationen, behövas en heltidsanställd arbetskraft. Genom nedläggandet av Sunderbyns försöksgård och Brännbergs sammanförande med Öjebyn är för närvarande en tjänst som försöksgårdsföreståndare i lönegrad Ce 31 vakant. Kommittén föreslår, att dessa löne-medel tills vidare får utnyttjas, högst med det belopp, vartill lönen i sagda lönegrad uppgår, till avlöning åt den föreslagne medhjälparen åt ekonomidirektören.

Kommittén som föreslår, att den nya organisationen i huvudsak skall genomföras fr. o. m. budgetåret 1955/56, anför slutligen beträffande det nya systemets ekonomiska konsekvenser, att systemet redan första året totalt medför en minskning av utgifterna med cirka 27 000 kronor. Kommittén räknar därvid med att avlöningskostnaderna ökar med cirka 2 100 kronor genom utbyte av assistenttjänsterna vid Offer och Öjebyn mot försöksteknikertjänster, inrättande av en driftsledartjänst vid Öjebyn samt uppflyttning av driftsledartjänsten vid Wiad till lönegrad 21. Skulle systemet med försökstekniker genomföras i sin helhet redan första året, minskar avlöningskostnaderna i stället med sammanlagt omkring 10 400 kronor. För försöksverksamheten medför förslaget om intrångsersättning en ökad utgift med cirka 30 000 kronor. Försöksverksamheten kommer vidare att ytterligare belastas med cirka 15 000 kronor för investeringar. Å andra sidan skulle minskning ske med (61 000 — 15 000 =) 46 000 kronor i fråga om för investeringar avsedda medel, vartill kommer en minskning med 28 400 kronor genom rationaliseringar i jordbruksdriften.

I detta sammanhang anföres i promemorian, att kommittén förutsätter, att högskolestyrelsen gör framställning om medel för att likvidera de i det föregående angivna skulderna vid försöksgårdarna. I den mån underskott å verksamheten skulle uppkomma under budgetåret 1954/55 i förhållande till gällande stater, förutsätter kommittén, att högskolestyrelsen gör framställ-

ning om medel för detta eventuella underskotts täckande. Kommittén räknar således med att försöksgårdsverksamheten vid det nya systemets införande icke belastas med skulder.

De i det föregående redovisade förslagen till viss omorganisation av de statliga försöksgårdarna har i huvudsak tillstyrkts av *lantbrukshögskolans försökskollegium* i förenämnda den 13 november 1954 avgivna yttrande. Endast på ett par punkter har kollegiet anfört avvikande mening. Enligt kollegiets mening synes det sålunda böra övervägas, om icke föreståndaren vid Öjebyn bör överföras till statens husdjursförsöks personalstat, då denna försöksgård avses skola få sin huvudsakligaste betydelse om husdjursförsöksgård. Kollegiet framhåller även, att det måste få ankomma på föreståndarna för statens jordbruksförsök och statens husdjursförsök att avgöra, i vilken mån och på vad sätt personalen vid försöksgårdarna skall anförtros sådana försöksuppgifter för försöksinstitutionernas räkning, som ligger utanför gårdarnas ordinarie verksamhet.

Beträffande förslaget att utbyta assistenttjänsterna vid gårdarna mot tjänster som försökstekniker framhåller kollegiet, att de nuvarande assistenttjänsterna inneburit en god och önskvärd utbildning för blivande försöksgårdsföreståndare och att det synes kollegiet angeläget, att rekryteringsmöjligheterna för dessa krävande tjänster ej försämras. Kollegiet ifrågasätter därför, om ej nuvarande assistenttjänster i viss utsträckning bör bibehållas. Om kommitténs förslag skulle bifallas, föreslår kollegiet, att i varje fall vissa av tjänsterna förändras till dylika, avsedda för agronomer med reglerad befordringsgång. I fråga om personalen betonar kollegiet slutligen nödvändigheten av att särskilda kontorsbiträdestjänster inrättas vid de olika försöksgårdarna.

Försökskollegiet ifrågasätter vidare lämpligheten av att inrätta de av kommittén föreslagna rådgivande nämnderna med hänsyn till svårigheten att avgränsa dessas befogenheter såväl gentemot den centrala ledningen som i förhållande till försöksgårdsföreståndarnas arbetsuppgifter. Det torde enligt kollegiet även kunna ifrågasättas, om de små driftsenheter, som de olika försöksgårdarna utgör, erfordrar särskilda nämnder. Enligt försöksgårdsföreståndarnas uppfattning bör nämnderna enbart få till uppgift att utgöra ett kontaktorgan med mera avlägset belägna delar av de jordbruksområden, för vilka försöksgårdarna i första hand arbetar. Driftsledningen bör givetvis i första hand tillkomma försöksgårdsföreståndaren, vartill för den centrala ekonomiska ledningen bör kunna finnas en särskild nämnd för gårdarna, förslagsvis sammansatt av en representant för högskolestyrelsen, den föreslagne medhjälparen åt ekonomidirektören samt föreståndarna för de båda centrala försöksinstitutionerna.

Anslagsäskanden av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök

Yr k a n d e n. I skrivelsen den 17 november 1954 hemställer *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök*, att lantbrukshögskolans av-

löningsanslag, omkostnadsanslag och materielanslag för försöksgårdsverksamheten under budgetåret 1955/56 skall höjas med respektive 51 076, 2 500 och 79 200 kronor. Högskolestyrelsen hemställer vidare, att det till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar anvisade förslagsanslaget, vilket för innevarande budgetår uppförts med 407 000 kronor, skall utgå samt att i stället under rubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Jordbruksdriften vid statens försöksgårdar skall anvisas ett reservationsanslag av 498 800 kronor. Slutligen hemställer högskolestyrelsen, att det för innevarande budgetår under rubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Bidrag till fast försöksverksamhet m. m. anvisade reservationsanslaget för försöksgårdsverksamheten skall uppräknas med 215 396 kronor samt att anslaget i fortsättningen skall uppföras under rubriken Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Fast försöksverksamhet. Den närmare beräkningen av ifrågakvarande anslagsförändringar framgår av följande sammanställning.

	Ökning	Minskning
1. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar</i>		
a) 1 driftsledare i Ce 21 i st. för 1 jordbruksföreståndare i Ce 18 vid Wiad	1 752	
b) 1 driftsledare i Ce 21 vid Öjebyn	13 164	
c) Särskilt arvode för förvaltningen av Brännbergs försöksgård		2 000
d) 1 försökstekniker i Ce 19 i st. för 1 förste assistent i Ce 27 vid Öjebyn		6 408
e) 1 försökstekniker i Ce 19 i st. för 1 assistent i Ce 25 vid Offer		4 450
f) 1 försökstekniker i Ce 19 vid Lanna	10 452	
g) Särskilt arvode till försöksteknikern vid Lanna ...	4 152	
h) 1 förste assistent i Ce 27 vid Röbbäcksdalen	17 652	
i) 1 försökstekniker i Ce 19 vid Stenstugu	10 932	
j) 1 kontorsbiträde i Cf 4 — Ce 8 vid Röbbäcksdalen	5 880	
	+ 63 924	— 12 849
	+ 51 166	
2. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Omkostnader</i>		
Reseersättning till viss personal vid Röbbäcksdalen ...	2 500	
3. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Materiel m. m.</i>		
a) Institutioner och samlingar	41 700	
b) Försökskosten och materiel vid statens jordbruksförsök	37 500	
	79 200	

	Ökning	Minskning
4. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar</i>		407 000
5. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Jordbruksdriften vid statens försöksgårdar</i>		
a) Driftskapital	400 000	
b) Inventarier för jordbruksdriften vid Röbbäcksdalen	20 000	
c) Levande inventarier vid Röbbäcksdalen	15 000	
d) Inventarier till ekonomibyggnad vid Röbbäcksdalen	20 000	
e) Täckdikning vid Röbbäcksdalen	30 800	
f) Inköp av större inventarier vid försöksgårdarna ..	13 000	
	<hr/>	
		498 800
6. <i>Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Fast försöksverksamhet</i>		
a) Nuvarande kostnader för försöken	149 500	
b) Fast försöksverksamhet i det inre av Norrland ...	32 500	
c) Ersättning för intrång i jordbruksdriften	30 000	
d) Arvode motsvarande lön i lönegrad 25 till assistent vid Lanna		14 604
e) Utökad försöksverksamhet vid Stenstugu	18 000	
	<hr/>	
	+ 230 000	— 14 604
		<hr/>
		+ 215 396

Motiv. Beträffande flertalet av de i sammanställningen äskade beloppen har högskolestyrelsen hänvisat antingen till Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande eller till det kommittéförslag, för vilket redogjorts i det föregående. Redogörelse för motiven lämnas å s. 60—61 i propositionen.

Yttranden

Den av styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök föreslagna omorganisationen av statens försöksgårdar tillstyrkes till alla delar av *lantbruksstyrelsen*, som anser, att ett genomförande av förslaget kan medföra en effektivisering av forsknings- och försöksverksamheten vid gårdarna. Särskilt understrykes förslaget till omläggning av försöksgårdarnas bokföringssystem samt behovet av driftskapital vid dessa. I fråga om underlaget i framtiden för försöksgårdsföreståndarnas rekrytering pekar lantbruksstyrelsen på möjligheterna i vissa fall till rekrytering från jordbrukskonsulentkåren hos hushållningssällskapen. Beträffande *övriga remissinstanser* kan sammanfattningsvis anföras, att flertalet av dessa i ett eller annat avseende framfört erinringar mot förslaget. Detta kan emellertid i stort sett sägas ha tillstyrkts även av dessa senare instanser. Endast *Skaraborgs läns hushållningssällskap* har helt avstyrkt förslaget. Sällskapet hemställer nämligen, att hela frågan om det statliga försöksgårdsväsendet skall göras till föremål för en förnyad, förutsättningslös och fristående ut-

redning. Med hänsyn härtill har sällskapet icke ingått på någon prövning av detaljerna i högskolestyrelsens förslag.

Beträffande de av remissinstanserna anförda synpunkterna på de olika avsnitten av förslaget kan anföras i huvudsak följande.

Förslaget om samordning av försöksverksamheten vid statens försöksgårdar dels med statens jordbruksförsöks egen verksamhet, dels med den lokala försöksverksamheten tillstyrkes eller lämnas utan erinran i det *överbäggande antalet yttranden*.

I några av yttrandena framlägges förslag, avsedda att ytterligare stärka samarbetet med den lokala verksamheten. *Hushållningssällskapet i Södermanlands län* föreslår sålunda, att försöksgårdsföreståndaren skall vara ordinarie ledamot i hushållningssällskapets försökskommitté och att sällskapets sekreterare, jordbruks- eller husdjurskonsulent å andra sidan skall beredas möjlighet att ingå i den rådgivande nämnden vid försöksgården. Även *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* anser, att försöksgårdsföreståndarna obligatoriskt bör vara medlemmar i sällskapens försökskommittéer och att dessas försöksprogram bör uppgöras i samarbete med föreståndarna. Å andra sidan bör gårdarnas programförslag fastställas vid sammanträde med föreståndarna och hushållningssällskapets försöksledare. Sällskapet anser frågan om det lokala samarbetet så viktig, att den samma bör underkastas förnyad prövning. Jämväl *hushållningssällskapen i Kristianstads och Jämtlands län* framhåller nödvändigheten av medverkan från sällskapens sida vid uppgörandet av försöksgårdarnas försöksprogram. *Kalmar läns norra hushållningssällskap* anser, att såväl försöksgårdarnas som sällskapets förslag till försöksprogram bör behandlas av vederbörande sällskaps försöksnämnd. *Västmanlands läns hushållningssällskap* uttalar i fråga om samarbetet mellan försöksgårdarna och sällskapen, att anordningen, att försöksgårdsföreståndarna skall kunna närvara och yttra sig vid sammanträdena i sällskapets försöksnämnder, förefaller otillräcklig som enda kontakt. *Hushållningssällskapet i Gävleborgs län* framhåller på denna punkt, att det synes vara ändamålsenligt, att försöksgårdsföreståndarna beredes tillfälle att delta i de distriktsmöten, som statens jordbruksförsök årligen anordnar för sällskapets försöksledare. *Väster-norrlands läns hushållningssällskap* anför, att föreståndaren vid Offers försöksgård såsom ledamot av sällskapets försökskommitté äger såväl yttrande- som beslutanderätt i denna kommitté. Hushållningssällskapets försöksledare borde få motsvarande möjlighet att närvara vid försöksgårdens utformning av sitt försöksprogram.

Den föreslagna samordningen med statens jordbruksförsök avstyrkes i ett par yttranden. Sålunda anser *Hushållningssällskapets förbund* det vara mest ändamålsenligt, att gårdarna göres till förvaltningsmässigt fristående enheter, som var och en har sin egen styrelse. Härigenom kommer ansvar och ledning att samlas på en hand samtidigt som gårdarna får en väsentligt förbättrad lokal anknytning. Den behövlige centrala samordningen torde

enligt förbundet kunna tillgodoses genom överinspektörens tillsyn och genom att förslagen till försöksprogram prövas och fastställas av högskolestyrelsen. Försöksgårdsstyrelse bör bestå av fem ledamöter, av vilka två, däribland ordföranden, utses av Kungl. Maj:t och två av vederbörande hushållningssällskap. Såsom femte ledamot synes försöksgårdsföreståndaren böra ingå. Denne bör även beredas tillfälle att närvara och yttra sig vid sammanträdena i sällskapens försökskommittéer. Samma möjlighet bör tillkomma sällskapens försöksledare, då frågor, som berör av dem handhavd lokal försöksverksamhet, behandlas inom försöksgårdsstyrelserna. *Hushållningssällskapet i Jönköpings län* kan ej finna, att ett gemensamt försöksprogram för försöksgårdarna och statens jordbruksförsök skulle bli till gagn för verksamheten. Det kan enligt sällskapet befaras, att den centrala försöksledningens inflytande över försöksgårdarnas verksamhet därigenom skulle komma att öka till förfång för de lokala intressena och initiativen. Försöksgårdsföreståndarna torde bättre än den centrala försöksledningen känna till de problem, som föreligger inom det område, där gården ligger. Avstämningen gentemot de lokala försöken torde bäst ordnas genom direkt samarbete mellan försöksgårdsföreståndare och vederbörande sällskaps försökskommitté. Den samordning av försöksplanerna för försöksgårdarna å ena sidan och statens jordbruksförsök å andra sidan, som man vill vinna genom ett gemensamt program, bör man enligt sällskapet kunna nå redan med nuvarande system. *Malmöhus läns hushållningssällskap* understryker, att det icke skulle vara lyckligt, om de föreslagna förändringarna i fråga om uppgörandet av program för försöksgårdarnas verksamhet försämrade föreståndarnas möjligheter att på eget initiativ till försöksmässig prövning upptaga för bygden aktuella jordbruksproblem. *Kronobergs läns hushållningssällskap* ifrågasätter, liksom högskolans försökskollegium, om icke föreståndaren för Öjebyns försöksgård borde överföras till statens husdjursförsöks stat. *Västernorrlands läns hushållningssällskap* anser lämpligt, att ett gemensamt program upprättas för försöksgårdens och hushållningssällskapets försöksverksamhet samt att detta sedan underställs statens jordbruksförsök för godkännande.

I fråga om personalen avstyrker *Hushållningssällskapens förbund*, att försöksgårdarnas personal organisatoriskt sammanföres med statens jordbruksförsök eller annan försöksinstitution. Samordning med en försöksinstitution skulle lätt få till följd, att dennas uppgifter och intressen i alltför hög grad blir dominerande även för försöksgårdarna och den där bedrivna verksamheten. Varje gård bör ha sin personal, som sorterar under den av förbundet föreslagna försöksgårdsstyrelsen. Vid tjänstetillsättningen bör stor hänsyn tagas till huvudinriktningen av de försöksuppgifter, som åvilar gården i fråga.

I övriga yttranden tillstyrkes i princip, att personalen organisatoriskt skall sammanföras med de centrala försöksorganen. *Statskontoret* uttalar emellertid, att frågan om eventuellt överförande till avlöningsanslag av

anställda, som avlönas av medel från jordbruksdriften, bör övervägas först i samband med prövningen av anställningsutredningens betänkande angående löneplan eller kollektivavtal. Vidare framhåller *Västerbottens läns hushållningssällskap* önskvärdheten av att frågor om utbyte av personal och rörande ledningen av försökssuppgifter utanför gårdarna hänskjutes till högskolestyrelsen eller eventuellt till överinspektören för försöksväsendet.

Förslaget om utbyte av assistenttjänsterna vid gårdarna mot tjänster i lönegrad 19 med benämningen försökstekniker har behandlats av ett flertal remissinstanser. Av dessa understryker *statskontoret* angelägenheten av att denna del av omorganisationen genomföres snarast möjligt. Tjänsterna synes dock böra uppföras i högst lönegrad 17. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat, skulle nämligen arbetsuppgifterna för innehavarna av de tilltänkta tjänsterna i stort sett motsvara de göromål, som för närvarande ankommer på befattningshavare i de högre biträdesgraderna vid lantbrukshögskolan. Dessutom bör beaktas de utbildningskrav, som ansetts böra ställas på tjänsternas innehavare. Statskontoret erinrar vidare om att vid skogsforskningsinstitutet anställda skogstekniker hänförts till lönegrad Ce 17. Enligt ämbetsverkets mening bör vidare innehavaren av arvodestjänsten såsom assistent vid Lanna försöksgård under förordnande såsom försökstekniker icke erhålla särskilt fyllnadsarvode.

Hushållningssällskapen i Kristianstads och Värmlands län avstyrker däremot helt förslaget, att de nuvarande försöksgårdsassistenterna skall utbytas mot icke agronomutbildade försökstekniker. *Hushållningssällskapet i Kristianstads län* framhåller, att det är i hög grad nödvändigt att de, som arbetar med försöken, är väl utbildade och skickade för sina uppgifter. Som regel bör försöksgårdsassistenterna vara agronomer, vilket icke bör utesluta möjligheten att under vissa förhållanden anställa en skicklig försöksman som assistent, trots att han icke avlagt agronomexamen. Assistenttjänsterna är utmärkta utbildningsplatser för försöksmän, vilka senare skall erhålla större uppgifter. Från försöksgårdsassistenterna bör sålunda bland annat kunna rekryteras försöksgårdsföreståndare och högre tjänster vid statens jordbruksförsök. Det har vid flera tillfällen varit svårt att finna fullt kvalificerade sökande till försöksgårdarna, och detta torde bli ännu svårare om kommitténs förslag om försökstekniker genomföres. Med hänsyn till svårigheten att rekrytera, bland annat, hushållningssällskapens jordbrukskonsulenttjänster och försöksgårdsföreståndartjänsterna förordar *Kalmar läns södra hushållningssällskap*, att de nuvarande assistenttjänsterna skall bibehållas. Kan så ej ske, synes tjänsterna böra ombildas till agronomtjänster i reglerad befordringsgång. *Hushållningssällskapens förbund* anser, att ett utbyte av assistenttjänsterna skulle begränsa försöksgårdarnas möjligheter att handha och åtaga sig olika försökssuppgifter. Liknande uttalanden göres av *hushållningssällskapen i Jönköpings och Jämtlands län*. *Älvsborgs läns norra hushållningssällskap* anför, att ett genomförande av förslaget i denna del av flera olika skäl skulle vara olyckligt. De komplicerade och dyrbara försöken får icke äventyras genom att personalen saknar erforderliga kva-

likationer. Försöksgårdsföreståndarna bör rekryteras ur personal, som icke blott är försökstekniskt rutinerad utan som också genom assistenttjänstgöring vid försöksgård fått nödig erfarenhet av ett dylikt jordbruks skötsel. Vidare erinras om att rekryteringen av hushållningssällskapens jordbrukskonsulentbefattningar börjat ge anledning till bekymmer. *Västerbotens läns hushållningssällskap* framhåller, att en viss försiktighet bör iakttagas vid genomförandet av den föreslagna personalförändringen och understryker därför förslaget, att assistenttjänsternas ersättande med befattningar som försökstekniker skall genomföras successivt. I övrigt ansluter sig *Stockholms läns och stads* samt *Kronobergs läns hushållningssällskap* till vad högskolans försökskollegium anfört rörande inrättandet av försöksteknikertjänster. Detsamma gäller *Kalmar läns norra hushållningssällskap*, som särskilt understryker assistenttjänsternas stora betydelse för rekryteringen av försöksgårdsföreståndare och försöksledare hos hushållningssällskapen samt *Norrbottens läns hushållningssällskap*, som framhåller önskvärdheten, icke minst för Norrbottens vidkommande, av att kunna räkna med att agronomutbildade assistenter under tjänstgöring inom Norrland erhåller tillräckliga insikter om jordbruksförhållandena där för att sedermera kunna avancera till försöksgårdsföreståndare inom området. Betänkligheterna ur rekryteringssynpunkt framföres även av *Älvsborgs läns södra hushållningssällskap* samt *hushållningssällskapen i Gotlands, Hallands och Örebro län*. Hushållningssällskapet i Gotlands län anser det, därest rekryteringsbehovet skall beaktas, vara fullt tillräckligt med en eller två agronomtjänster vid någon av de större försöksgårdarna. *Örebro läns hushållningssällskap* finner det önskvärt, att några av ifrågavarande assistenttjänster förbehålles agronomer med reglerad befordringsgång. *Hallands läns hushållningssällskap*, som anser inrättandet av försöksteknikertjänster ändamålsenligt, framhåller att det dock föreligger ett visst behov av befordringstjänster för agronomer för att tillfredsställande kunna rekrytera såväl befattningarna som försöksgårdsföreståndare som jordbrukskonsulenter hos hushållningssällskapen. Denna fråga bör därför upptagas till närmare prövning, varvid bör övervägas att inrätta ett visst antal befattningar såsom biträdande jordbrukskonsulenter hos hushållningssällskapen eller assistenter anställda hos statens jordbruksförsök. *Hushållningssällskapet i Västernorrlands län* anser, att agronomutbildade assistenter även i fortsättningen skall ingå i försöksgårdarnas personalstat.

Beträffande personalen vid försöksgårdarna anföres i övrigt av *statskontoret*, att behovet av en driftsledartjänst vid försöksgårdarna Öjebyn och Brännberg undandraget sig statskontorets säkra bedömande. Därest en sådan tjänst skulle anses påkallad, håller statskontoret före, att tjänsten icke bör upptagas i högre löneställning än som gäller för jordbruksföreståndartjänsten vid Wiad eller i Ce 18. Då den allmänna tjänsteförteckningsrevisionen numera torde få anses definitivt slutförd, bör någon ändring av löneställningen för sistnämnda befattning icke komma i fråga. Vidare ifrågasätter *Uppsala läns hushållningssällskap*, om det icke är angeläget att ge de

föreslagna driftsledartjänsterna karaktär av föreståndarassistentbefattningar med agronomexamen som kompetenskrav. Försöksgårdsföreståndarna måste för att rätt kunna bedöma samspelet mellan praktisk jordbruksdrift och försöksverksamhet vara väl utbildade inom båda dessa områden. Efter avslutade studier vid lantbrukshögskolan torde dylik utbildning icke kunna inhämtas bättre än i en befattning som underordnad tjänsteman vid försöksgård. Den föreslagna lönegradsplaceringen för driftsledarna medför emellertid enligt sällskapet, att agronomutbildad kraft knappast kan förväntas söka dylik tjänst. Sällskapet erinrar slutligen om den särställning bland försöksgårdarna, som intages av Ultuna egendom, vilken i många avseenden utnyttjas för försöksändamål av lantbrukshögskolans institutioner och statens lantbruksförsök, samt om att det för närvarande icke finnes någon fast institution för utbildning av försöksassistenter. Om Ultuna egendom vore en statens försöksgård i egentlig bemärkelse, skulle dit även kunna förläggas en skola för utbildning av försöksassistenter, jordbruks- och husdjursinstruktörer samt där jämväl lämnas försöksteknisk utbildning åt de studenter vid lantbrukshögskolan, som har för avsikt att ägna sig åt försöksverksamhet på jordbruks- och husdjursområdena. *Gotlands läns hushållningssällskap* anser, att inrättandet av särskilda driftsledarbefattningar bör undvikas. Bättre synes vara att anställa en duktig arbetsledare. Driftsledningen bör åvila försöksgårdsföreståndaren. Vid tillsättandet av föreståndartjänsterna bör tagas mera hänsyn till duglighet att svara för praktisk jordbruksdrift än till stora teoretiska kunskaper på försöksverksamhets område. De mera vetenskapliga beräkningarna och sammanförandet av försöksresultaten bör kunna utföras centralt av särskilt utbildad arbetskraft, som redan finnes vid statens lantbruksförsök. *Norbottens län hushållningssällskap*, som icke har något att erinra mot inrättandet av en driftsledartjänst vid Öjebyn och Brännberg, framhåller att de besparingar, som beräknas kunna ske genom inrättandet av en sådan tjänst, nog är överskattade. Driftsledaren vid denna arealmässigt sett omfattande jordbruksenhet torde få full sysselsättning med ledaruppgiften och någon annan arbetskraft torde ej kunna inbesparas.

Statens lönenämnd anför, att nämnden icke funnit skäl till erinran mot de av högskolestyrelsen föreslagna lönegradsplaceringarna av tjänsterna som försökstekniker och som driftsledare vid Öjebyns försöksgård samt av tjänsten som jordbruksföreståndare vid Wiad.

Förslaget att inrätta en rådgivande nämnd vid varje försöksgård avstyrkes helt av *statskontoret*. Även *hushållningssällskapen i Kristianstads och Jönköpings län* anser en dylik nämnd obehövlig. Sistnämnda hushållningssällskap anför, bland annat, att försöksgårdsföreståndaren, därest han besitter erforderlig kompetens, bättre än någon annan torde kunna bedöma, hur driften lämpligen bör ordnas på gården. Skulle han vara i behov av några speciella råd beträffande driften, torde han genom hushållningssällskapets försökskommitté, som innesluter både försöksmän och praktiska

jordbrukare, eller genom sällskapets konsulenter, som ju har att lämna råd bland annat i driftsfrågor, kunna erhålla de råd och upplysningar, han är i behov av. *Hushållningssällskapet i Stockholms län och stad* ifrågasätter lämpligheten av att inrätta rådgivande nämnder vid försöksgårdarna, särskilt som det i de flesta fall rör sig om små driftsenheter och kostnaderna för nämnden skulle bli ganska betungande för gården. Enligt sällskapets mening bör nämnden, om en sådan skall inrättas, få en sådan sammansättning som försökskollegiet förordnat, utökad med en representant från sällskapet i det område, där försöksgården är belägen. Även *Värmlands läns hushållningssällskap* ifrågasätter, huruvida en för varje försöksgård särskild rådgivande nämnd av två praktiska jordbrukare är en lämplig anordning. En sådan nämnd torde i och för sig icke garantera bättre informationer om lokal, praktisk jordbrukserfarenhet än vad försöksgårdsföreståndaren har möjlighet att eljest skaffa sig från kunniga personer i bygden. Den skulle ej heller kunna tjäna som effektivt kontaktorgan mellan försöksgården och den jordbrukande allmänheten. I stället föreslås, att försöksgården med vissa mellanrum skall anordna jordbrukarmöten, där upplysning om driften, det ekonomiska resultatet samt försöksverksamheten kan lämnas. *Hushållningssällskapet i Norrbottens län* anför, att en särskild rådgivande nämnd ej synes ha några större möjligheter att påverka driftsplanläggningen vid den enskilda gården, då ju denna i mycket hög grad måste bli beroende av de ekonomiska resurser, som staten ställer till föreståndares och driftsledares förfogande. Vid mera direkt lokal förvaltning, vore däremot en särskild styrelse för varje försöksgård säkerligen av utomordentlig betydelse. *Västernorrlands läns hushållningssällskap* ifrågasätter, huruvida den föreslagna nämnden kommer att ge avsedd kontakt med bygdens praktiska jordbruk, samt framhåller, att försöksgårdsföreståndarens handlingsfrihet blir för hårt beskuren för att kunna medföra ett djupare intresse och ansvar för driften vid gården. Hushållningssällskapet föreslår vidare, att varje försöksgård skall göras till en organisatorisk enhet med egen styrelse, underställd styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök.

Av de remissinstanser, som anslutit sig till förslaget om rådgivande nämnder, ifrågasätter *Jämtlands hushållningssällskap* om icke dessa bör ges betydligt ökade befogenheter. Enligt sällskapets mening bör de kunna få karaktär av mera självständiga lokalstyrelser med inom vissa gränser fastställd beslutanderätt i fråga om såväl jordbruksdriften som försöksverksamheten. Försöksgårdarna bör emellertid alltjämt vara underordnade högskolestyrelsen, som skall fastställa av lokalstyrelsen upprättade driftsplaner och försöksprogram. I lokalstyrelsen bör ingå fem personer, varav två skall utses av högskolestyrelsen och två av det hushållningssällskap, inom vars område försöksgården är belägen, varjämte försöksgårdsföreståndaren bör vara självskriven ledamot. *Södermanlands läns hushållningssällskap* framhåller vikten av att den rådgivande nämndens uppgifter begränsas till att endast vara av rådgivande karaktär. Liknande uttalande göres av *Värmlands*

läns hushållningssällskap, som anser, att befogenheterna för nämnden bör begränsas till rådgivning enbart i fråga om försöksgårdens drift. *Hushållningssällskapet i Gävleborgs län* däremot ansluter sig till vad högskolans försökskollegium anfört i sitt yttrande, samt framhåller, att nämndens huvudsakliga uppgift bör vara att tjäna som kontaktorgan med bygden. *Kopparbergs läns hushållningssällskap* anför, att det säkerligen skulle vara till gagn för samarbetet mellan den lokala försöksverksamheten och försöksgården samt för försöksgårdens kontakt med de lokala jordbruksproblemen, om den tjänsteman vid hushållningssällskapet, som ansvarar för den lokala försöksverksamheten, kunde ingå som ledamot av nämnden. *Gotlands läns hushållningssällskap* slutligen anser, att nämndens verksamhet bör vara mindre omfattande och mindre formell än som föreslagits.

I en del yttranden har framställts erinringar mot högskolestyrelsens förslag såvitt detsamma avser verksamhetens finansiering, budgetfrågor m. m. Sålunda kan *statskontoret* på föreliggande uppgifter icke finna motiverat, att försöksgårdarna skall uppbära viss ersättning för det intrång, som försöksverksamheten medför för jordbruksdriften. I allt fall synes med prövningen av förslaget böra anstå, intill dess den genom högskolestyrelsen tillsatta utredningen för att förbättra det ekonomiska driftsresultatet vid försöksgårdarna blivit slutförd.

Beträffande anslagsredovisningen anför *statskontoret*, att den nuvarande ordningen med särskilt anslag till försöksgårdarnas verksamhet enligt statskontorets mening innebär vissa fördelar framför en på olika anslag uppdelad medelsanvisning. Ämbetsverket avstyrker därför, att de under förslagsanslaget till statens försöksgårdar för försöksverksamheten beräknade medlen skall sammanföras med reservationsanslaget till bidrag till fast försöksverksamhet och att de på försöksverksamheten belöpande kostnaderna för investeringar skall upptagas under det för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök anvisade reservationsanslaget till materiel m. m. I anledning av förslaget, att ett särskilt anslag skall anvisas som driftskapital för försöksgårdarnas jordbruksdrift, ifrågasätter *statskontoret*, om ställning till förevarande spörsmål bör tagas, innan nyssnämnda utredning avslutats. Skulle det emellertid befinnas påkallat att redan nu ställa rörelsekapital till gårdarnas förfogande, bör för ändamålet erforderliga medel anvisas i form av ett investeringsanslag å kapitalbudgeten under Fonden för förslag till statsverket (se prop. 1954:142). I detta sammanhang understrykes angelägenheten av att sagda utredning snarast möjligt slutföres. Vidare erinras om att föredragande departementschefen vid anmälan till 1943 års riksdag av försöksgårdarnas medelsbehov framhöll önskvärdheten av att verksamheten vid försöksgårdarna — då ränta icke beräknas å vare sig jordbruks- eller inventariet kapital och då gårdarna icke heller belastas med utgifter för driftsledare — bedrives så att den, bortsett från ofrånkomliga extra kostnader för försöksverksamheten, icke behöver föranleda direkta bidrag av statsmedel. *Hushållningssällskapens förbund* anser, att varje gård

bör vara en självständig enhet i vad avser den ekonomiska förvaltningen. Den nuvarande ordningen, att överskott på en gård användes för täckande av underskott på en annan, medför påtagliga olägenheter och stimulerar knappast till att de ekonomiska angelägenheterna handhas med den omsorg och omtanke, som måste förefinnas. *Jönköpings läns hushållningssällskap* anser, att lämpligheten av att sammanföra anslag till försöksgårdarnas försök med den fasta försöksverksamheten kan diskuteras. Sällskapet finner det lämpligare med nuvarande ordning. *Hushållningssällskapet i Malmöhus län* anser tvivelaktigt, om fortsatta underskott på driften kan undvikas, då kostnaderna för den rådgivande nämnden samt utökningen av personalen för driftsledning och kontorsgöromål är avsedda att bäras av jordbruksdriften. Härtill kommer att den föreslagna ersättningen för intrång med 100 kronor per försök förefaller väl låg.

Riksräkenskapsverket har intet att erinra mot att försöksgårdarnas anslag till direkt försöksverksamhet sammanföres med statens jordbruksförsöks anslag till fast försöksverksamhet eller att medel för investeringar för försöksverksamheten i fortsättningen anvisas under statens jordbruksförsöks materiellanslag. För jordbruksdriften bör dock även framdeles anvisas medel under ett särskilt förslagsanslag. Därvid bör emellertid Kungl. Maj:t fastställa en särskild stat för varje försöksgård, i vilken bör uppföras en särskild maximerad post för normal förnyelse av inventariebeståndet för jordbruksdriften. För sådana investeringar, som innebär en ökning av lantbrukskapitalet, bör anvisas särskilda anslag av reservationsanslags karaktär.

Genom nu angivna anordning kommer enligt ämbetsverket försöksgårdarnas driftsekonomi att hållas tillräckligt åtskild från kostnaderna för försöksverksamheten. Till försöksgårdarna bör alltså icke utgå någon intrångsersättning, särskilt som jordbruksdriften vid dessa gårdar icke heller med en sådan ersättning torde bli jämförbar med annan jordbruksdrift. Ej heller bör eller behöver särskilt driftskapital ställas till gårdarnas förfogande, där est utgifterna för jordbruksdriften regleras genom av Kungl. Maj:t fastställda stater. De likviditetssvårigheter, som kan uppstå särskilt i början av ett budgetår, kan nämligen enligt ämbetsverkets mening avhjälpas genom bemyndigande av Kungl. Maj:t att inom ramen för de å staterna beräknade bruttoutgifterna utanordna förskott till gårdarna. Genom sådana förskott torde det även bli möjligt för gårdarna att anpassa såväl inköp som försäljning efter rådande prisläge. Uppkommande överskott å jordbruksdriften bör för varje budgetår inlevereras till statsverket och tillgodoföras anslaget till försöksgårdarna. Å andra sidan bör underskott få täckas från samma anslag.

Riksräkenskapsverket har icke heller något att erinra mot att lantbruksbokföring skall göras obligatorisk för gårdarna men förutsätter därvid, att liksom hittills inkomst- och utgiftsjournaler med redovisning i enlighet med fastställda stater kommer att föras i enlighet med den inom statsförvaltningen tillämpade kassabokföringsprincipen. Vidare förutsätter ämbetsverket, att vid fastställandet av staterna för jordbruksdriften beräkningen av utgifter

och inkomster samt av överskott respektive underskott skall ske på grundval av journalernas kassabokföring.

Den föreslagna omläggningen av bokföringssystemet anses komma att medföra ökade kostnader. Riksräkenskapsverket ifrågasätter, huruvida det icke skulle bli mindre kostnadskrävande, därest gårdarnas bokföringsmaterial för månad eller kvartal bearbetades av lantbruksförbundets bokföringsbyråer och att dessa därefter tillställde respektive gårdar det färdiga materialet.

Några av remissinstanserna har motsatt sig förslaget om medhjälpare åt ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan. Sålunda finner *statskontoret* sig icke kunna biträda yrkandet, att avlöningsmedlen för en vakant försöksgårdsföreståndarbefattning till fullo skall få utnyttjas för anställande av en dylik medhjälpare. I den mån behov av dylik arbetskraft föreligger, lär utgifterna härför få bestridas inom ramen för högskolans för tillfällig arbetshjälp disponibla avlöningsmedel. *Gotlands läns hushållningssällskap* föreslår, att i stället för en särskild medhjälpare åt ekonomidirektören skall anställas en i praktiskt jordbruk väl insatt och duglig rådgivare att biträda ledningen för statens jordbruksförsök med tillsynen av försöksgårdarna vad beträffar den rent praktiska jordbruksdriften. *Västmanlands läns hushållningssällskap* anser, att förslaget i förevarande avseende innebär en avsevärd överorganisation av försöksgårdsverksamheten. *Hushållningssällskapet i Värmlands län* slutligen framhåller, att det förhållandet, att försöksgårdarna skulle bli underställda statens jordbruksförsök i fråga om försöksverksamheten och ekonomidirektören beträffande ekonomin, är ägnat att ingiva betänkligheter. Föreståndarna kommer med denna organisationsform att tjäna två herrar, vilket kan medföra komplikationer. Sett ur denna synpunkt vore det lämpligast, om försöksgårdarna helt underställdes statens jordbruksförsök.

B. Anslag å kapitalbudgeten

I skrivelsen den 23 september 1954 hemställer *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök*, att till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar skall anvisas ett investeringsanslag av 1 425 800 kronor. Av detta belopp avses 100 000 kronor till ombyggnad av äldre ekonomibyggnad vid Öjebyns försöksgård. Angående motiveringen för detta förslag, som framställdes även i anslagsäskandena för innevarande budgetår, har högskolestyrelsen hänvisat till prop. 1954: 122, s. 9 under 3 a. Där anförde departementschefen följande.

3 a. Till uppförande av en ny ekonomibyggnad vid Öjebyns försöksgård anvisade 1951 års riksdag 200 000 kronor (1951 års kapitalbudget, jordbruksdepartementet, p. 2). Sedermera anförde emellertid högskolestyrelsen i skrivelse den 28 augusti 1952, att ytterligare 181 500 kronor erfordrades för ändamålet. Skrivelsen anmäldes i propositionen nr 2 till 1953 års riksdag angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, bil. 17, p. 2. Beträffande högskolestyrelsens motivering torde därför få hän-

visas till nämnda sammanhang. Här må blott nämnas, att kostnadsökningen berodde dels på inträdda prisstegringar, dels på att vissa utvidgningar av byggnadsprogrammet ifrågasattes. På min hemställen föreslog därefter Kungl. Maj:t riksdagen att till täckande av prisstegringarna anvisa ytterligare 80 000 kronor till ifrågavarande byggnadsföretag. Förslaget bifölls av riksdagen (Rskr. 39). Några medel till de föreslagna utvidgningarna av företaget anvisades sålunda icke.

Högskolestyrelsen hemställer nu, att 100 000 kronor skall ställas till förfogande för att fullfölja det i skrivelsen den 28 augusti 1952 framlagda programmet. Därvid framhålles, att det är av stor vikt för ekonomien vid gården, att samtliga ekonomibyggnader iordningställes.

Angående innehållet i nyssnämnda skrivelse den 28 augusti 1952 anfördes följande i propositionen nr 2 till 1953 års riksdag.

I skrivelse den 28 augusti 1952, därvid fogats slutliga byggnadsritningar, har högskolestyrelsen anført, att ytterligare 181 500 kronor erfordras till kostnaderna i samband med uppförandet av ekonomibyggnaden. Byggnadskostnaderna beräknas nämligen numera till 216 650 kronor, vartill kommer vissa kostnader för inredning och utrustning samt för elektriska installationer, vatten och värme m. m. å 164 800 kronor, eller sammanlagt 381 450 kronor. Styrelsen anför, att anbud infordrats å en ny ladugård och en höghusbyggnad, inrymmande bland annat tröskplats och siloanläggningar, samt å vissa omändringsarbeten avseende den nuvarande ladugården. Kostnaderna för dessa byggnadsarbeten uppgår till 144 850 kronor. Vidare har anbud infordrats rörande kostnaderna för varmgarage, smedja, snickarbod, lunchrum, tvättrum och omklädnadsrum samt ett fristående halmhus. Dessa arbeten beräknas draga en kostnad av 49 800 kronor. Slutligen har vissa reparationsarbeten å ungdjursstallet i ekonomibyggnadens östra flygel kostnadsberäknats till 22 000 kronor. Styrelsen förordar, att hela byggnadsprogrammet utföres i ett sammanhang. En uppdelning av arbetena i etapper synes enligt styrelsen föra med sig ökade kostnader. Vidare meddelar styrelsen, att kostnaderna å 49 800 kronor för varmgarage m. m. samt kostnaderna för reparation av ungdjursstallet icke ingick i det byggnadsprogram, som låg till grund för styrelsens framställning till 1951 års riksdag. Förutom de stegrade byggnads- och materialkostnaderna är detta förhållande anledning till att ytterligare medel nu erfordras.

Beträffade övriga i högskolestyrelsens skrivelse den 23 september 1954 framförda förslag samt angående den av styrelserna för statens växtskyddsanstalt och statens centrala frökontrollanstalt gjorda framställningen torde få hänvisas till redogörelsen härför å s. 71—73 i förevarande proposition.

Departementschefen

Departementschefen har anført följande.

Omorganisationen av försöksgårdsväsendet

»Statens försöksgårdar fyller en viktig uppgift som fasta lantbruksvetenskapliga stationer, vid vilka mera komplicerade försök kan utföras under skilda lokala klimat- och jordbruksförhållanden liksom även vetenskaplig genomarbetning av vissa lokala jordbruksproblem. Dessa gårdar intager

en relativt självständig ställning, i det att de icke är knutna till någon bestämd avdelning eller institution inom lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök utan är direkt underställda högskolestyrelsen. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har det sedan flera år tillbaka visat sig svårt att hålla utgifterna för gårdarna inom de belopp, som upptagits i för dem årligen uppgjorda stater. Kungl. Maj:t har fördenskull de senare budgetåren måst bemyndiga högskolestyrelsen att med i vissa fall relativt betydande belopp överskrida det anslag å riksstaten, vilket för respektive budgetår beviljats försöksgårdsväsendet. Jag delar därför högskolestyrelsens åsikt, att det är erforderligt att statsmakterna utan dröjsmål tager ställning till spørsmålet, vilka organisationsförändringar som bör vidtagas i fråga om såväl försöksverksamheten som jordbruksdriften vid försöksgårdarna för att en tillfredsställande ordning i ekonomiskt avseende skall kunna uppnås utan att deras uppgifter eftersättes. Högskolestyrelsen har visserligen påbörjat en utredning i syfte att undersöka möjligheterna att genom besparingsåtgärder, ändringar i driftsinriktningen eller andra åtgöranden förbättra det ekonomiska driftsresultatet vid varje särskild gård. Enligt min mening innebär detta emellertid icke något hinder för att redan nu till prövning upptaga det av högskolestyrelsen framlagda förslaget till omorganisation.

Förslaget innebär i huvudsak, att vissa förändringar skall vidtagas i försöksverksamhetens organisation i syfte att bättre samordna denna med motsvarande verksamhet, som bedrivs av statens jordbruksförsök antingen i egen regi eller i samarbete med hushållningssällskapen. Vidare avses gårdarnas försöksverksamhet skola i ekonomiskt hänseende så långt möjligt skiljas från själva jordbruksdriften.

Vad först angår de ifrågasatta ändringarna beträffande försöksverksamhetens organisation synes vissa fördelar kunna vinnas genom att programmet för denna verksamhet uppgöres i ännu närmare samarbete med statens jordbruksförsök än för närvarande. Jag biträder sålunda högskolestyrelsens förslag, att för försöksverksamheten skall uppgöras ett gemensamt program, vilket skall avse icke blott samtliga försöksgårdar ävensom jordbruksförsöksavdelningen vid Röbbäcksdalen utan även statens jordbruksförsök. Genom en dylik anordning undviks bland annat den fara för splittring, som enligt vad erfarenheten visat för närvarande föreligger trots att samråd äger rum med statens jordbruksförsök vid fastställandet av försöksgårdarnas program. Såsom högskolestyrelsen framhållit bör även den fördelen kunna vinnas, att gårdarna kommer i bättre kontakt med den övriga inom deras respektive verksamhetsområden bedrivna statliga försöksverksamheten, varigenom deras samhörighet med bygden stärkes. De i några remissyttranden uttalade farhågorna för att ett ökat inflytande från den centrala försöksledningens sida på försöksgårdarnas verksamhet skulle bli till förfång för de lokala intressena synes mig vara överdrivna. Försöksgårdsföreståndarna skall inkomma med förslag, envar beträffande sin försöks-

gård, samt deltaga i uppgörandet av det gemensamma försöksprogrammet, och jag förutsätter att hänsyn kommer att tagas till deras speciella önskemål, så långt detta är möjligt.

I syfte att främja och säkerställa det närmare samarbetet med hushållningssällskapen på försöksverksamhetens område har flera sällskap föreslagit, att särskilda åtgärder skall vidtagas. Med anledning därav vill jag erinra om att verksamhetsområdet för en försöksgård som regel är vidsträcktare än för ett hushållningssällskap. Försöksgården torde därför ej böra för hårt bindas vid sällskapet i det län, vari den är belägen. För min del anser jag det vara tillfyllest, om försöksgårdsföreståndarna — såsom högskolestyrelsen föreslagit — beredes tillfälle att närvara och yttra sig vid sammanträdena med de inom verksamhetsområdet berörda sällskapens försökskommittéer.

Högskolestyrelsens förslag innebär vidare, att såväl försöksgårdsföreståndarna som övrig försökspersonal organisatoriskt skall sammanföras med statens jordbruksförsöks personal i syfte att öka möjligheterna till sådana tillfälliga omdispositioner av personalen vid försöksgårdarna och den centrala försöksverksamheten, som kan anses motiverade av de vid varje tillfälle aktuella försöksuppgifterna. Bland annat ges därigenom möjlighet att bättre utnyttja de olika befattningshavarnas speciella fackkunskaper. Detta system har, såsom framgår av den föregående redogörelsen, i viss utsträckning tillämpats redan tidigare. Med hänsyn till de därvid vunna erfarenheterna är jag icke helt övertygad om att det är möjligt att i någon större utsträckning nå syftet med högskolestyrelsens förslag i denna del. Även om utbyte av tjänster sålunda enligt min mening icke kan väntas komma att ske i den omfattning, högskolestyrelsen avsett, torde det emellertid få anses önskvärt, att möjligheterna till dylikt utbyte ökas. Då den ifrågasatta samordningen av personalen synes ägnad att verka i sådan riktning, vill jag icke motsätta mig, att densamma genomföres i den utsträckning högskolestyrelsen föreslagit. Överförandet till statens husdjursförsöks personalstat av föreståndaren för Öjebyns försöksgård bör i enlighet härmed icke övervägas. I anslutning till vad statskontoret anfört i sitt yttrande vill jag beträffande den föreslagna samordningen framhålla, att det här endast är fråga om att organisatoriskt under ledningen för statens jordbruksförsök sammanföra försökspersonal, vars löner redan nu bestrides ur lantbruks-högskolans och statens lantbruksförsöks avlöningsanslag.

I fråga om övriga förslag beträffande den för försöksverksamheten vid gårdarna anställda personalen delar jag högskolestyrelsens uppfattning, att det i regel torde vara tillfyllest, om föreståndaren för gården är agronomutbildad. Jag tillstyrker därför i princip förslaget, att de nuvarande assistenttjänsterna successivt skall ersättas med tjänster, vilkas innehavare bör vara lantmästare eller ha liknande utbildning. Ett dylikt utbyte av de nuvarande assistenttjänsterna torde komma att medföra, att en lämpligare avvägd personalorganisation erhålles vid gårdarna samtidigt som kostnaderna för personalen minskas. Dessa fördelar synes enligt min mening upp-

väga de i ett flertal remissyttranden påtalade riskerna för en ökning av svårigheterna att finna lämplig personal för rekrytering av, bland andra, försöksgårdsföreståndartjänsterna och hushållningssällskapens jordbrukskonsulenttjänster. Jag är icke heller beredd att, såsom föreslagits i några yttranden, modifiera det av högskolestyrelsen framlagda förslaget i denna del i syfte att åtminstone i viss utsträckning bibehålla den nuvarande rekryteringsbasen för framför allt tjänsterna som försöksgårdsföreståndare. Vad angår tillgodoseendet av behovet av vetenskapligt utbildad arbetskraft vid gårdarna, sedan de nuvarande assistenttjänsterna utbyts mot lägre tjänster, synes denna fråga i enlighet med förslaget lämpligen böra lösas så att personal från statens jordbruksförsök tillfälligt avdelas för tjänstgöring vid de gårdar, där behov av dylik arbetskraft föreligger. Det torde emellertid böra ankomma på högskolestyrelsen att besluta därom i varje särskilt fall. Vidare synes försöksgårdarna kunna tillföras kvalificerad arbetskraft på så sätt, att ämneslärare vid lantmannaskola under sommaren tilldelas fyllnadstjänstgöring vid försöksgård. Sistnämnda anordning torde dessutom vara ägnad icke blott att främja kontakten med de lokala intressena på hithörande område utan även att öka möjligheterna till rekrytering av tjänsterna såsom försöksgårdsföreståndare.

De föreslagna försöksteknikertjänsterna synes närmast vara att jämföra med assistentbefattningarna vid försöksanstalterna för icke högskoleutbildad personal. De torde därför böra placeras i lönegrad 19 med tjänstebemärkningen assistent. Utbytet av de nuvarande extra ordinarie assistenttjänsterna mot de av mig föreslagna assistenttjänsterna bör i den mån så är möjligt äga rum redan från och med nästa budgetår.

De organisationsförändringar, som jag nu har behandlat, syftar i första hand till att bättre samordna försöksverksamheten vid gårdarna med annan försöksverksamhet. Högskolestyrelsen har emellertid i sitt förslag även upptagit frågan om möjligheterna att nå en närmare kontakt mellan försöksgårdarna och det praktiska jordbruket i orten och har därvid förordnat, att en rådgivande nämnd med representanter för det lokala jordbruket skall inrättas vid varje sådan gård. Nämndens uppgift skulle vara att följa gårdens försöksverksamhet och skapa bästa möjliga kontakt med bygdens praktiska jordbruk ävensom att medverka till att jordbruksdriften vid gårdens finge en ändamålsenlig planläggning och utformning.

Givetvis är en nära anknytning till det lokala praktiska jordbruket av synnerlig betydelse för försöksgårdsverksamheten. Jag är däremot icke övertygad om att mycket är att vinna genom en anordning som den nu föreslagna. Vidare torde, särskilt såvitt angår jordbruksdriften, svårigheter uppstå att avgränsa nämndens befogenheter gentemot såväl den centrala ledningen av försöksgårdarna som försöksgårdsföreståndarnas arbetsuppgifter. Med hänsyn till det anförda är jag icke beredd att i detta sammanhang tillstyrka inrättandet av de utav högskolestyrelsen föreslagna nämnderna.

I fråga om försöksverksamhetens finansiering innebär det nuvarande systemet vissa olägenheter, i det att försöksgårdarnas jordbruksdrift belastas med kostnader för försöksverksamheten. Sålunda bestrides utgifterna för inköp av maskiner och andra dyrbarare inventarier för försöksverksamheten ur gårdarnas investeringsanslag, och ingen gottgörelse utgår för det intrång i jordbruksdriften, som orsakas av försöksverksamheten. Högskolestyrelsen föreslår därför, att kostnaderna för denna verksamhet så långt möjligt skall hållas skilda från gårdarnas driftsekonomi. För min del kan jag i princip ansluta mig till en dylik anordning. Däremot är jag icke helt ense med högskolestyrelsen om den närmare utformningen därav.

Såsom högskolestyrelsen framhållit kan jordbruksdriften vid försöksgårdarna på grund av försöksverksamheten icke bli direkt jämförbar med driften vid ett vanligt jordbruk. Även om gottgörelse skulle utgå för det intrång, denna verksamhet medför, blir enligt min mening någon säker jämförelse likväl icke möjlig. I likhet med statskontoret och riksräkenskapsverket finner jag det därför icke påkallat, att sådan gottgörelse införes. Däremot har jag intet att erinra mot att medel till direkta kostnader för försöksverksamheten skall anvisas under statens jordbruksförsöks anslag till fast försöksverksamhet samt, i den mån de avser inventarier, under försöksverksamhetens materielanslag. Härigenom torde, såsom riksräkenskapsverket framhållit, försöksgårdarnas driftsekonomi komma att hållas tillräckligt avskild från kostnaderna för försöksverksamheten.

Beträffande vid gårdarna bedriven försöksverksamhet av annat slag än jordbruksförsöksverksamhet kan jag biträda vad högskolestyrelsen därvidlag föreslagit. I fråga om dylika försök bör således full ersättning utgå.

Högskolestyrelsens förslag berör även den praktiska jordbruksdriften vid försöksgårdarna. Därvid framhålles, att vissa brister har förekommit i fråga om driftens rationella och ekonomiskt riktiga uppläggning. För att avhjälpa dessa föreslås, att driftsplaner årligen skall uppgöras för gårdarna, varigenom man får tillfälle att följa och bedöma den ekonomiska sidan av verksamheten. I samband därmed avses lantbruksbokföring skola göras obligatorisk.

Vad sålunda föreslagits kan jag biträda, dock med den reservation, som innefattas i att jag icke ansett mig böra förorda, att en särskild nämnd skall inrättas vid varje försöksgård. I fråga om lantbruksbokföring synes det mig angeläget, att denna göres obligatorisk, så att bättre överblick erhålles över försöksgårdarnas ekonomi och de olika driftsgrenarnas resultat. Såsom riksräkenskapsverket förutsatt bör dock liksom hittills inkomst- och utgiftsjournaler med redovisning i enlighet med fastställda stater föras med tillämpning av den inom statsförvaltningen begagnade kassabokföringsprincipen.

De ökade kostnaderna för bokföringen bör bestridas av gårdsdriften. Försökskollegiets förslag att för ändamålet inrätta särskilda kontorsbiträdes-

tjänster kan jag således icke biträda. Det bör vidare undersökas, huruvida det icke blir mindre kostnadskrävande att låta lantbruksförbundets bokföringsbyråer för månad eller kvartal bearbeta gårdarnas bokföringsmaterial och tillställa gårdarna det färdiga materialet.

Högskolestyrelsens i detta sammanhang gjorda framställning om inrättande av en driftsledartjänst vid Öjebyns och Brännbergs försöksgårdar är jag icke beredd att nu upptaga till prövning. Jag är icke heller beredd förorda någon ändring beträffande löneställning och tjänstebenanämning för jordbruksföreståndartjänsten vid Wiad.

Vad angår de med jordbruksdriften förenade budgetfrågorna synes även i fortsättningen böra anvisas ett för försöksgårdarna gemensamt förslagsanslag. Såsom riksräkenskapsverket anfört torde emellertid Kungl. Maj:t för varje gård böra fastställa en särskild stat, avseende enbart jordbruksdriften och grundad på de förut nämnda inkomst- och utgiftsjournalernas kassabokföring. I staten bör upptagas en särskild, maximerad post för normal förnyelse av inventariebeståndet för denna drift. För sådana inventarieanskaffningar, som innebär en ökning av lantbrukskapitalet, bör medel anvisas särskilt å reservationsanslag.

Därest utgifterna för jordbruksdriften regleras på nu angivet sätt, synes det icke behövt att ställa särskilt driftskapital till försöksgårdarnas förfoganden. Uppkommande likviditetssvårigheter torde nämligen kunna bemästras på så sätt, att förskott utanordnas till gårdarna inom ramen för de bruttoutgifter, som beräknats i staterna. Likaledes bör gårdarna genom dylika förskott få möjlighet att anpassa sina inköp och försäljningar efter rådande prisläge. I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag bör uppkommande överskott å jordbruksdriften för varje budgetår inlevereras till statsverket och tillgodoföras anslaget till försöksgårdarna. Från samma anslag bör å andra sidan eventuella underskott få täckas.

Vidare föreslås, att den centrala ledningen av försöksgårdarnas ekonomi liksom hittills skall utövas av ekonomidirektören vid lantbrukshögskolan. Häremot har jag intet att erinra. Jag är däremot icke beredd att i förevarande sammanhang till prövning upptaga frågan om medhjälpare åt ekonomidirektören vid fullgörandet av denna uppgift.

Utbyggnaden av Röbbäcksdalen

Sedan 1949 års riksdag fattat principbeslut om inrättandet av en försöksgård vid Röbbäcksdalen, har från och med år 1951, då medel ställdes till förfogande för inköp och iordningställande av det för försöksgården avsedda markområdet, årligen anvisats medel för den successiva utbyggnaden av denna. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har medel i första hand anvisats till uppförande av de för verksamheten erforderliga byggnaderna, såsom institutionsbyggnad och försökslada för jordbruksförsöksavdelningen samt ekonomibyggnader och driftsledarbostad för jordbruks-

driften, ävensom till utvändiga ledningar, vägar och planeringsarbeten för sagda byggnader. Av dessa är ekonomibygnaderna och driftsledarbostaden för närvarande under uppförande, medan arbetena med institutionsbyggnaden och försöksladan ännu icke påbörjats. Från och med den 1 juli 1953 har medel anvisats till en statsagronomtjänst i lönegrad Ce 33 och en driftsledartjänst i lönegrad Ce 21 vid gården. Vidare har vid flera tillfällen medel anslagits till inventarier och försöksutrustning samt till drifts- och försökskostnader. I övrigt har genom beslut vid 1952 och 1954 års riksdagar inrättats filialer till statens växtskyddsanstalt samt statens maskin- och redskapsprovningsanstalter, varefter medel anvisats till erforderlig personal, utrustning m. m. jämväl för dessa filialer. Slutligen har vid 1952 års riksdag fattats principbeslut om inrättande av en filial till statens centrala frökontrollanstalt. Beträffande tidpunkten för inrättandet av sistnämnda filial förutsattes, att förslag härom skulle föreläggas riksdagen, så snart de ekonomiska förhållandena så medgäve.

En relativt betydande medelsanvisning har sålunda ägt rum, och ett flertal åtgärder har vidtagits för att genomföra utbyggnaden av den centrala forskningsinstitutionen för det norrländska jordbruket. I Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande har framlagts förslag till de ytterligare åtgärder, som enligt utredningens mening bör genomföras, innan utbyggnaden kan anses slutförd. Vissa av dessa förslag har redan varit föremål för prövning vid 1954 års riksdag, då medel anvisades till, bland annat, vissa merkostnader för uppförandet av ekonomibygnaderna och driftsledarbostaden. Utredningens övriga förslag avser dels ytterligare iståndsättning av redan inrättade eller planerade avdelningar och filialer, dels inrättandet av nya filialer, beträffande vilka förslag tidigare ej framlagts, dels ock organisationen av verksamheten vid dessa. Flertalet av de myndigheter och sammanslutningar, som yttrat sig över betänkandet, har i princip anslutit sig till dessa förslag och framhållit angelägenheten av att utbyggnaden snarast fullföljes. Även jag är väl medveten om den stora betydelsen av att så sker. En fortsatt utbyggnad i enlighet med vad utredningen och flertalet remissinstanser tänkt sig förutsätter emellertid, att medel anvisas i en omfattning, som för närvarande icke är möjlig. Jag föreslår därför, att medel för nästa budgetår skall ställas till förfogande endast för de åtgärder, vilka bedömes vara mest angelägna. Därvid bör enligt min mening högst komma i fråga en medelsanvisning av den storleksordning, som styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök ansett sig böra föreslå i sina anslagsäskanden. Detta innebär, bland annat, att det får ytterligare anstå med inrättandet av den i princip redan beslutade filialen till statens centrala frökontrollanstalt. För att en dylik filial skulle kunna fylla sin uppgift torde nämligen krävas, att den föreslagna gemensamma byggnaden för filialerna, vilken kostnadsberäknats till 700 000 kronor, uppföres. Även om det föreligger stort behov av denna, är jag icke beredd att föreslå, att sistnämnda belopp anvisas, innan den redan verksamma jordbruksförsöksavdelningen fått sina lokalbehov i huvudsak tillgodosedda. Under

sådana förhållanden synes, såsom även statskontoret anfört i sitt yttrande, icke föreligga anledning att nu taga ställning till frågan om inrättandet av de övriga filialer, utredningen föreslagit. Beträffande den ifrågasatta filialen till lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium synes ett uppskov med ställningstagandet böra ske även av den anledningen, att med denna filial sammanhängande spørsmål kan bedömas först sedan frågan om organisationen och förläggningen av den verksamhet, som nu bedrivs vid lantbrukshögskolans kemiska laboratorium och statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, blivit föremål för särskild utredning. Motsvarande gäller spørsmålet om inrättandet av en filial till statens trädgårdsförsök. Detta synes nämligen böra prövas i anslutning till vad som beslutas angående Norrlands trädgårdsskola i Söråker och dispositionen av Söråkers egendom.

I överensstämmelse med det nyss anförda tillstyrker jag, att medel i första hand skall anvisas till de uppkomna merkostnaderna för uppförandet av institutionsbyggnaden och försöksladan. Då jag icke har något att erinra mot de av byggnadsstyrelsen gjorda kostnadsberäkningarna, föreslår jag, att för dessa ändamål skall anvisas sammanlagt 255 000 kronor. Beträffande framställningen om medel till merkostnader för yttre arbeten kan jag, med utgångspunkt från förslaget att det bör anstå tills vidare med inrättandet av ytterligare filialer, endast tillstyrka, att ett belopp av 220 000 kronor anvisas för de yttre arbeten, som erfordras vid uppförandet av nyssnämnda byggnader. Jag har icke heller något att erinra mot att det av högskolestyrelsen begärda beloppet å 10 300 kronor anvisas till merkostnaderna för vägarbeten, vartill medel ställts till förfogande av 1951 års riksdag. Beträffande det belopp å 6 000 kronor, som avsetts till komplettering av tidigare utförd dikning, synes detta kunna rymmas inom förenämnda för yttre arbeten avsedda belopp å 220 000 kronor. Med anvisandet av medel till täckdikning av det fasta försöksfältet synes däremot, med hänsyn till vad jag föreslagit i det föregående, kunna anstå. Till fast inredning i institutionsbyggnaden och försöksladan, bör vidare anvisas det äskade beloppet av sammanlagt 38 000 kronor. Däremot är jag icke beredd att föreslå någon medelsanvisning till uppförande av bostäder. Till frågan om de anslag, under vilka de av mig sålunda tillstyrkta beloppen bör anvisas, torde jag få återkomma i det följande.

Beträffande de övriga av högskolestyrelsen gjorda framställningarna om anslag till Röbbäcksdalen synes det vara mest angeläget, att ytterligare medel anvisas för komplettering av såväl döda som levande inventarier. Jag vill därför tillstyrka, att 10 000 kronor skall anvisas till inköp av inventarier för jordbruksdriften, 20 000 kronor till anskaffande av inventarier för ekonomibyggnaderna samt 15 000 kronor till komplettering av kreatursbesättningen. Däremot är jag icke beredd att föreslå, att medel skall anvisas till inrättandet av nya tjänster, till reseersättningar eller till handbibliotek.

Röbbäcksdalsutredningens slutbetänkande innefattar även förslag rörande ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid försöksgården. Vissa av

dessa förslag har redan behandlats i det föregående i samband med ställningstagandet till den föreslagna omorganisationen av försöksgårdsväsendet över huvud taget. Jag tänker därvid närmast på förslagen, att försöksverksamheten i ekonomiskt hänseende skall i största möjliga utsträckning hållas skild från jordbruksdriften samt att rådgivande nämnder skall inrättas. Vad jag i nämnda sammanhang uttalat angående önskvärdheten av att bereda möjligheter åt försöksgårdsföreståndarna att deltaga i sammanträden med hushållningssällskapens försökskommittéer bör ifråga om Röbbäcksdalen avse den där tjänstgörande statsagronomen. Med prövningen av övriga förslag rörande organisationen av verksamheten synes i huvudsak böra anstå, tills densamma blivit ytterligare utbyggd. Redan nu torde dock behov föreligga av det kollegium, som skall inrättas enligt förslaget. I detta bör ingå en representant för varje till Röbbäcksdalen anknuten filial under statsagronomen som ordförande. Jämväl i övrigt synes kollegiet och dess verksamhet i huvudsak böra få den av utredningen föreslagna utformningen. Det torde få ankomma på styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök att utfärda närmare föreskrifter för kollegiet.

Såsom utredningen framhållit är det av värde, att de skilda verksamhetsgrenarna vid Röbbäcksdalen erhåller en kollektiv benämning. Det av utredningen föreslagna namnet — *Norrlands lantbruksförsöksanstalt Röbbäcksdalen* — synes därvid böra godtagas.

Övriga försöksgårdar

Högskolestyrelsens beräkning av medelsbehovet för övriga försöksgårdar innebär förslag om ökad medelsanvisning till framför allt Stenstugu och Lanna försöksgårdar. Av dessa gårdar torde den förstnämnda, vilken inrättades så sent som våren 1954, vara i stort behov av medel till såväl inventarier som försökskostnader med hänsyn till att försöksverksamheten under nästa budgetår beräknas komma i gång i mer normal omfattning. Jag tillstyrker därför, att till försöksinventarier vid Stenstugu försöksgård skall anvisas ett belopp av 10 000 kronor samt att det för försöksverksamheten vid sistnämnda gård avsedda beloppet skall uppräknas med 18 000 kronor till 20 000 kronor. Däremot anser jag mig icke kunna biträda förslaget, att vid samma försöksgård skall inrättas en försöksteknikertjänst. Ej heller synes medel böra anvisas för inköp av en skördetröska till Lanna försöksgård. I övrigt synes det för forskningsverksamheten vid Wiad avsedda beloppet böra uppräknas med 1 700 kronor på grund av höjda lantarbetarlöner.

Till byggnadsarbeten vid övriga försöksgårdar har högskolestyrelsen föreslagit en medelsanvisning av sådan storleksordning, att den i nuvarande läge endast delvis torde kunna bifallas. Vid ställningstagandet till vilka av de ifrågasatta byggnadsarbetena som därvid bör få företräde, har jag funnit mig böra tillstyrka, att det av högskolestyrelsen begärda beloppet å 130 000 kronor till upprustning av mangårdsbyggnaden vid Stenstugu försöksgård nu anvisas. I övrigt kan jag endast förordna, att det för utbyte av pannan i före-

ståndarbostaden vid Offers försöksgård begärda beloppet å 2 900 kronor ställes till förfogande.

Anslagsberäkningar

Högskolestyrelsen har i sina anslagsäskanden rörande driftbudgeten föreslagit, att det nuvarande förslagsanslaget till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar från och med nästa budgetår skall utgå ur riksstaten och att de under detta anslag hittills för försöksverksamheten beräknade kostnaderna i stället skall beräknas under lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks anslag till materiel och till fast försöksverksamhet. Vidare har föreslagits, att den för jordbruksdriften vid försöksgårdarna erforderliga medelsanvisningen skall ske under ett nytt anslag, varunder medel i huvudsak skall anvisas till driftskapital och till kostnaderna för dyrbarare inventarier för jordbruksdriften. Av det förut anförda framgår, att jag icke har något att erinra mot en överföring av försökskostnaderna till anslagen till materiel och fast försöksverksamhet. Därmed bör emellertid av budgettekniska skäl anstå till medelsanvisningen för budgetåret 1956/57. Liksom hittills torde alltså för nästa budgetår å driftbudgeten böra uppföras ett särskilt anslag till försöksgårdarna. Med utgångspunkt från de av mig i det föregående tillstyrkta beloppen till försöksverksamheten och till investeringar i inventarier torde anslaget för nästa budgetår böra beräknas på följande sätt.

Till kostnaderna för försöksverksamheten har för innevarande budgetår avsetts 142 400 kronor. Detta belopp bör ökas med 18 000 kronor till utökad försöksverksamhet vid Stenstugu försöksgård samt med 10 000 kronor till försöksinventarier vid denna gård. Vidare bör viss uppräknings åga rum på grund av höjda lönekostnader. Dessa kostnader, vilka för innevarande budgetår avses skola täckas genom av Kungl. Maj:t den 10 september 1954 lämnat medgivande att överskrida anslaget, torde enligt vad som under hand inhämtats från lantbrukshögskolan kunna uppskattas till 7 500 kronor. Slutligen bör i enlighet med högskolestyrelsens förslag beräknas 15 000 kronor till inventarier för försöksverksamheten vid de äldre gårdarna. Kostnaderna för försöksverksamheten vid försöksgårdarna bör alltså för nästa budgetår upptagas till $(142\,400 + 18\,000 + 10\,000 + 7\,500 + 15\,000 =)$ 192 900 kronor. Vid denna beräkning har jag utgått från att ersättning för intrång icke skall erläggas samt att de till 3 900 kronor beräknade kostnaderna för försöksgårdsledningen i Norrbotten skall bestridas av jordbruksdriften.

Härutöver bör till den fasta försöksverksamheten i det inre av Norrland upptagas ett oförändrat belopp av 32 500 kronor. Beträffande övriga kostnader för försöksverksamheten torde det till forskningen vid Wiad avsedda beloppet i enlighet med vad jag tillstyrkt i det föregående böra uppräknas med 1 700 kronor till 41 700 kronor.

Kostnaderna för investeringar har för budgetåret 1954/55 beräknats till

207 500 kronor, varav sammanlagt 146 500 kronor avsetts till engångsinvesteringar i inventarier och byggnader vid Stenstugu, Röbbäcksdalens och Öjebyns försöksgårdar samt 61 000 kronor till det normala årliga investeringsbehovet vid övriga försöksgårdar m. m. Sistnämnda belopp avses för såväl försöksverksamheten som jordbruksdriften. I anslutning till förslaget att avskilja kostnaderna för försöksverksamheten har redan i det föregående beräknats 15 000 kronor till inventarier för denna verksamhet. I fråga om inventarier för jordbruksdriften anser jag i likhet med högskolestyrelsen, att kostnaderna för vidmakthållande och normal förnyelse av gårdarnas inventariebestånd för driften i fortsättningen bör belasta denna. Till detta torde jag få återkomma i det följande. Såsom särskild post till inköp av inventarier för jordbruksdriften torde däremot under anslaget för nästa budgetår böra beräknas det belopp av sammanlagt (10 000 + 20 000 + 15 000 =) 45 000 kronor, som jag i det föregående tillstyrkt för höjning av lantbrukskapitalet vid Röbbäcksdalens försöksgård. För dylika inventarieanskaffningar bör i fortsättningen medel anvisas å reservationsanslag.

Vad angår det ekonomiska resultatet av jordbruksdriften torde man enligt högskolestyrelsens beräkningar böra vid oförändrad organisation räkna med ett driftunderskott vid försöksgårdarna med 19 400 kronor för år. Vid bifall till den av mig förordade omorganisationen kommer gårdsdriften därjämte att belastas med dels 30 000 kronor för vidmakthållande och normal förnyelse av inventariebeståndet för jordbruksdriften, dels ock kostnader för lantbruksbokföringen. Sistnämnda kostnader har uppskattats till 16 000 kronor. Denna beräkning synes väl hög. Innan närmare erfarenheter vunnits vill jag emellertid icke motsätta mig att utgiftsökningen beräknas till sagda belopp. Tillhoppa uppgår de nu angivna posterna till 65 400 kronor. Högskolestyrelsen har räknat med att den föreslagna omorganisationen skall medföra vissa rationaliseringsvinster, vilka uppskattats till 28 400 kronor för år. Beräkningen av dessa vinster är, såsom högskolestyrelsen även framhållit, mycket vansklig. Med hänsyn härtill och till att högskolestyrelsens förslag nu icke avsetts skola genomföras i sin helhet torde försikligheten enligt min mening bjuda, att man i varje fall icke redan för nästa budgetår räknar med någon rationaliseringsvinst. Till täckande av underskott å jordbruksdriften bör alltså beräknas ett belopp av 65 400 kronor. Dessutom torde liksom hittills under anslaget böra beräknas ett särskilt belopp för täckande av oförutsedda utgiftsökningar eller inkomstminskningar i jordbruksdriften. Detta belopp torde böra upptagas med ett oförändrat belopp av 20 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, bör anslaget till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 uppföras med (192 900 + 32 500 + 41 700 + 45 000 + 65 400 + 20 000 =) 397 500 kronor. I förhållande till medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär detta en minskning med 9 500 kronor.

Vad angår de av mig i det föregående tillstyrkta medelsanvisningarna å k a p i t a l b u d g e t e n torde de belopp å tillhoppa 293 000 kronor, som avses

till merkostnaderna för uppförandet av institutionsbyggnaden och försöks-ladan vid Röbbäcksdalens försöksgård samt till fast inredning i dessa byggnader i enlighet med hittills tillämpade grunder böra anvisas såsom ett investeringsanslag under Statens allmänna fastighetsfond benämnt Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen. Medel till övriga av mig tillstyrkta byggnadsarbeten bör beräknas inom det under Statens affärsverksfonder: Domänverket uppförda investeringsanslaget till Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Sistnämnda anslag bör alltså upptagas med sammanlagt 363 200 kronor, varav 230 300 kronor till anläggning av vägar och andra yttre arbeten vid Röbbäcksdalens försöksgård, 130 000 kronor till istandsättning av mangårdbyggnaden vid Stenstugu försöksgård samt 2 900 kronor till kostnaderna för utbyte av pannan i föreståndarbostaden vid Offers försöksgård.»

Utskottet

Omorganisationen av försöksgårdsväsendet

Försöksverksamheten på jordbrukets område i vårt land bör på grund av de mycket skiftande naturliga förutsättningarna för jordbruk i största möjliga utsträckning ges en lokalt betonad karaktär och inriktas på olika bygders speciella problem. De statliga försöksgårdarna, vilka f. n. är direkt underställda styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, fyller därvid en viktig uppgift som fasta lantbruksvetenskapliga stationer, vid vilka mera komplicerade försök kan utföras under skilda lokala klimat- och jordbruksförhållanden liksom även vetenskaplig genomarbetning av vissa lokala jordbruksproblem. Såsom framgår av den i propositionen lämnade redogörelsen har det sedan flera år tillbaka visat sig svårt att hålla utgifterna för gårdarna inom de belopp, som upptagits i de för dem årligen uppgjorda staterna. Detta har haft till följd att det anslag, vilket för respektive budgetår anvisats till försöksgårdsväsendet, sedan flera år måst överskridas med i vissa fall relativt betydande belopp. Med hänsyn härtill anser utskottet i likhet med departementschefen erforderligt att åtgärder snarast vidtages i fråga om såväl försöksverksamheten som jordbruksdriften vid försöksgårdarna för att en tillfredsställande ordning i ekonomiskt avseende skall kunna uppnås utan att deras uppgifter eftersättes. De i propositionen härutinnan framlagda förslagen, vilka grundar sig på en inom högskolestyrelsen verkställd utredning, innebär i huvudsak dels att vissa organisationsförändringar skall genomföras i fråga om den vid försöksgårdarna bedrivna försöksverksamheten i syfte att bättre samordna denna med motsvarande verksamhet, som bedrivs av statens jordbruksförsök antingen i egen regi eller i samarbete med hushållningssällskapen, dels att försöksverksamheten i ekonomiskt hänseende så långt möjligt skall skiljas från själva jordbruksdriften.

Mot de sålunda i propositionen framförda förslagen har anförts erinringar i motionerna I: 449 och II: 561, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta,

att frågan om de statliga försöksgårdarnas organisation skall bli föremål för en förnyad översyn. Till stöd härför anföres, bland annat, att de föreslagna ändringarna innebär en centralisering, vilken måste medföra att försöksgårdarnas lokala anknytning ytterligare försvåras och försämrats samt att den ursprungliga tanken att försöksgårdarna främst skulle vara lokala försöksanstalter för respektive bygders speciella jordbruksproblem kommer att frångås. Vidare anföres, att den föreslagna omläggningen icke kommer att innebära någon förbättring i fråga om handhavandet av försöksgårdarnas ekonomiska angelägenheter, eftersom ledning och ansvar för gårdarnas ekonomi alltjämt kommer att i minst lika hög grad som tidigare vara splittrat och uppdelat. Det framhålles även, att synpunkter överensstämmande med de i motionerna anförda framförts av flera av de i ärendet hörda remissinstanserna.

Såsom framgår av vad utskottet inledningsvis anfört delar utskottet den i motionerna uttalade uppfattningen om betydelsen av att de lokala intressena i fråga om försöksverksamheten tillgodoses i största möjliga utsträckning och att den praktiska jordbruksdriften vid gårdarna handhas på ett riktigt sätt. I fråga om försöksverksamheten anser utskottet sålunda att en centralisering av den art, som avses i motionerna, så långt möjligt bör undvikas. Något sådant ökat inflytande från den centrala försöksledningens sida till förfång för de lokala försöksintressena torde enligt utskottets mening icke heller behöva befaras vid ett genomförande av de i propositionen framlagda förslagen. Bland annat avses initiativet till försöksplanerna för de olika gårdarna alltjämt skola komma från försöksgårdsföreståndarna. Dessutom har i propositionen särskilt förutsatts att hänsyn så långt möjligt skall tagas till dessas speciella önskemål i detta avseende. De i motionerna påtalade bristerna, som nu i viss mån måste anses föreligga i fråga om försöksgårdarnas samhörighet med bygden, torde vidare såsom anförts i propositionen komma att i icke ringa utsträckning kunna avhjälpas genom det gemensamma försöksprogrammet. Genom detta bör nämligen försöksverksamheten vid gårdarna bättre än för närvarande kunna samordnas med övrig av statens jordbruksförsök bedriven lokal försöksverksamhet och särskilt då med den, som bedrivs i samarbete med hushållningssällskapen. Även i övrigt torde de i propositionen framlagda förslagen beträffande försöksverksamhetens organisation enligt utskottets mening komma att främja det med omorganisationen avsedda syftet. I fråga om den egentliga försöksverksamheten anser utskottet sålunda icke erforderligt att någon förnyad översyn företages i enlighet med motionärernas hemställan. Med hänsyn till de i det föregående uttalade önskemålen att tillgodose det lokala intresset på förevarande område vill dock utskottet framhålla angelägenheten av att såväl högskolestyrelsen som Kungl. Maj:t i fortsättningen har sin uppmärksamhet riktad på vilka åtgärder, som lämpligen bör vidtagas för att ytterligare främja kontakten mellan de statliga försöksgårdarna och de lokala intressena. Vad därefter angår den praktiska jordbruksdriften vid försöksgårdarna framgår av propositionen, att vissa brister föreligger i fråga om driftens rationella och ekonomiskt riktiga uppläggning. I propositionen har föreslagits vissa åt-

gårder för att avhjälpa dessa brister. Utskottet tillstyrker att de sålunda föreslagna åtgärderna vidtages, även om man därigenom icke helt torde kunna komma till rätta med de svårigheter, som föreligger att få till stånd en rationell och ekonomisk drift och som framför allt förorsakas av intrånget från försöksverksamheten. Härför torde enligt utskottets mening erfordras betydligt mer genomgripande åtgärder än de som avsetts med den nu föreslagna omorganisationen. Innan närmare erfarenheter vunnits av sistberörda åtgärder torde det emellertid icke vara påkallat att verkställa någon förnyad översyn av förevarande spörsmål. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att behovet av försöksjord för den fasta försöksverksamheten i Norrlands inland, vilken verksamhet i stort sett bedrivs efter samma grunder som motsvarande verksamhet vid de statliga försöksgårdarna, tillgodoses på så sätt att jord arrenderas för ändamålet genom en överenskommelse med huvudmannen för Torsta lantmannaskola. Utskottet ifrågasätter om icke vissa fördelar skulle kunna vinnas därest detta system prövades även i annat sammanhang. Innan så sker torde dock erfarenheterna från sistnämnda försöksverksamhet böra avvaktas. Under åberopande av vad sålunda anförts och med hänsyn till angelägenheten av att snarast komma till rätta med de brister, som f. n. måste anses föreligga i fråga försöksgårdarnas organisation och ekonomi, avstyrker utskottet bifall till det i motionerna I: 449 och II: 561 framförda yrkandet.

Utbyggnaden av Röbäcksdalen

Mot de i propositionen framlagda förslagen till utbyggnad av Röbäcksdalens försöksgård har utskottet icke något att erinra.

Övriga försöksgårdar

Utskottet tillstyrker, att till försöksinventarier vid Stenstugu försöksgård skall anvisas ett belopp av 10 000 kronor samt att det för försöksverksamheten vid denna gård avsedda beloppet skall uppräknas med 18 000 kronor till 20 000 kronor. Utskottet har icke heller något att erinra mot den föreslagna uppräknningen med 1 700 kronor av det för forskningsverksamheten vid Wiad avsedda beloppet.

I fråga om medelsanvisningen till byggnadsarbeten tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att medel skall anvisas till upprustning av mangårdsbyggnaden vid Stenstugu försöksgård och för utbyte av pannan i föreståndarbostaden vid Offers försöksgård. Däremot anser sig utskottet i nuvarande läge icke kunna biträda det i motionerna I: 450 och II: 562 framställda yrkandet, att ett belopp av 100 000 kronor skall anvisas för slutförandet av ombyggnaden utav den äldre ekonomibyggnaden vid Öjebyns försöksgård. Utskottet förutsätter därvid att Kungl. Maj:t vid beräkningen av medelsbehovet till byggnadsarbeten vid statens försöksgårdar för budgetåret 1956/57 kommer att beakta den i nämnda motioner framhållna angelägenheten av att ifrågavarande arbeten blir utförda i så nära anslutning som möjligt

till den första byggnadsetappen, vartill medel tidigare anvisats. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna tillstyrka en av högskolestyrelsen gjord hemställan, att 70 000 kronor måtte anvisas till ombyggnad av arbetarbostäder vid Offers försöksgård. Enligt vad utskottet har sig bekant föreligger trängande behov av att så snart som möjligt kunna genomföra denna ombyggnad. Liksom i fråga om den föreslagna ombyggnaden av ekonomibygnaden vid Öjebyns försöksgård anser sig utskottet i nuvarande läge icke böra frångå den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsberäkningen för byggnadsarbeten vid försöksgårdarna. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag framlägger förslag om anvisande av medel för ändamålet.

Anslagsberäkningar

Med utgångspunkt från de av utskottet i det föregående gjorda uttalandena har utskottet icke något att erinra mot de i propositionen gjorda anslagsberäkningarna.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 561, såvitt nu är i fråga, medgiva att det statliga försöksgårdsväsendet må omorganiseras enligt i huvudsak de grunder, som angivits i det föregående;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning å riksstaten för budgetåret 1955/56 under nionde huvudtiteln till *Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar* anvisa ett förslagsanslag av 397 500 kronor;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 450 och II: 562 å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56 under Statens affärsverksfonder: Domänverket till *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar* anvisa ett investeringsanslag av 363 200 kronor;

4) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56 under Statens allmänna fastighetsfond till *Byggnadsarbeten för försöksgård vid Röbbäcksdalen* anvisa ett investeringsanslag av 293 000 kronor.

B. att motionerna I: 449 och II: 561, såvitt angår yrkandet om förnyad översyn av frågan om de statliga försöksgårdarnas organisation, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 maj 1955

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Tjällgren, Anderberg*, Nord, Jon Jons-son, Bertil Andersson, Sundberg, Eskilsson, Hjalmar Nilsson*, Johan Pers-son* och Sigfrid Larsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Johnsson i Kastanjegården, Jacobson i Vilhelmina, Anthy*, Pettersson i Dahl, Ekdahl, Netzén*, Lindström*, Rimås, Jönsson i Gårds Köpinge och Eliasson.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar *Nord, Eskilsson, Ekdahl* och *Eliasson*, vilka ansett att motionerna I: 449 och II: 561 bort bifallas och att därför

dels det stycke i utskottets utlåtande, som på s. 38 börjar med orden »Såsom framgår» och som på s. 39 slutar med orden »framförda yrkandet», bort ha följande lydelse:

»Såsom framgår av vad utskottet inledningsvis anfört delar utskottet den i motionerna uttalade uppfattningen om betydelsen av att de lokala intressena i fråga om försöksverksamheten tillgodoses i största möjliga utsträckning och att den praktiska jordbruksdriften vid gårdarna handhas på ett riktigt sätt. Utskottet anser icke uteslutet att vissa förbättringar skulle kunna vinnas i fråga om försöksgårdarnas organisation i dessa avseenden, därest de i propositionen framlagda ändringsförslagen genomfördes. Enligt utskottets mening torde emellertid de föreslagna åtgärderna icke komma att tillgodose de olika bygdernas behov av lokalt betingad kvalificerad försöksverksamhet. Utskottet delar sålunda de i motionerna uttalade farhågorna för ett ökat inflytande från den centrala försöksledningens sida till förfång för de lokala försöksintressena. I detta sammanhang vill utskottet särskilt erinra om vad som anförts av flera av de i ärendet hörda remissinstanserna i fråga om angelägenheten av att kontakten mellan försöksgårdarna och det lokala jordbruksintresset förbättras. De erfarenheter och synpunkter, som redovisats i dessa yttranden, torde enligt utskottets mening böra tillmätas mycket stor betydelse. Med hänsyn till framför allt det nu anförda och under åberopande av de i föreliggande motioner framförda synpunkterna anser sig utskottet böra förorda, att frågan om de statliga försöksgårdarnas organisation göres till föremål för en förnyad översyn. Utskottet tillstyrker alltså bifall till det i motionerna I: 449 och II: 561 framställda yrkandet härom. I avvaktan på denna översyn bör, såsom motionärerna framhållit, de i propositionen framlagda förslagen i vad avser försöksgårdarnas organisation icke föranleda någon riksdagens åtgärd.»

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 40, som börjar med orden »Med utgångspunkt» och slutar med orden »gjorda anslagsberäkningarna», bort lyda sålunda:

»Utskottet har i princip icke något att erinra mot de i propositionen gjorda anslagsberäkningarna. Ett bifall från riksdagens sida till utskottets förslag att den i propositionen föreslagna omorganisationen icke skall förändra någon riksdagens åtgärd i avvaktan på den av utskottet förordade förnyade översynen kommer emellertid att påverka medelsbehovet under det å riksstaten anvisade förslagsanslaget till statens försöksgårdar. Med hänsyn till svårigheten att i förevarande sammanhang verkställa den omräkning av detta anslag, som därvid skulle erfordras, anser sig utskottet böra föreslå, att Kungl. Maj:t bemyndigas att av anslaget disponera så stort belopp som med utgångspunkt från vad utskottet förordat i det föregående erfordras för verksamheten vid statens försöksgårdar under budgetåret 1955/56.»

dels utskottets hemställan under punkten A. 1) bort lyda sålunda:

»1) med anledning av motionerna I: 449 och II: 561, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts framställning att det statliga försöksgårdsväsendet må omorganiseras enligt i huvudsak de grunder, som angivits i propositionen;»

dels ock utskottets hemställan under punkten B. bort lyda sålunda:

»B. med bifall till motionerna I: 449 och II: 561, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om de statliga försöksgårdarnas organisation blir föremål för en förnyad översyn.»

2) av herrar *Tjällgren, Jon Jonsson, Sundberg, Johnsson* i Kastanjegården och *Antby*.